

№ 15.

Spunts i

records

Dissabte, dia 28 d'agost del 1943.

En el correu d'avió he rebut una llet-
ra de l'Albert Reverieson el qual em parla
una mica de la seva vida de després la qual
fa que la seva salut vagi millorant senzi-
blement. Em parla també del seu desig de
revenir-se, mes com en d'altres ocasions, no
veu la possibilitat que això es realitzi.

Els governs i els estats majors anglo-a-
mericans s'acaben de tornar a reunir en
llarga conferència, a Quebec. Aquesta
sembla que és més important que la que
tingueren a Casablanca. Ni en l'una ni en
l'altra la U.R.S.S. hi ha estat representada i ta-
be aquesta absència es fau molts comenta-
ris sense que ningú en còmpa res en clar,
sobretot ací. El que és important és que a-
runcien que abans la fi de l'any es tornaran
a reunir sense perjudici d'una possible
conferència tripartita o niqui amb la par-
ticipació de Moscou.

Abans la fi de l'any? Pagues intencions,
possibilitats o propòsits tenen de fer un gran
i decidir cop abans que s'acabi el 1943.

Dimenge, dia 29 d'agost.

Heu anat a veurem a la vinça del
Pasc. Molt bona collita si haquí plagut,
ara els raïms eren sans però sense gaire suc.

El dia s'acabarà llegint un xic i a dor-
mir a l'hora de costum. No tinc gaud d'a-
naw a fer l'orni a Oliguan.

Dilluns, dia 30 d'agost.

El diari porta la notícia del rei Boris III de Bulgària sense fer la mès llem al·lusió a la causa de la seva mort tan ràpida. Pot fa suposar i hi ha qui ho assegura, que ha mort víctima d'un atemptat. El seu fill Simeó el succeirà, una cosa que té sis anys es va a constituir un consell de regència.

Dimarts, dia 31 d'agost.

He anat, junt amb tres carreters més, a l'estació d'Espondeilhac a cercar la colla de veremadors que ne ací. Com que no han arribat al tren del matí, ens ha calgut esperar el del vespre; en total, més de dotze hores fora de casa. Menys mal que havia pres "Présent".

Dimecres, dia 1er de setembre del 1943.

Aquesta tarda segurament que comença a veremar.

Tinc poc animats que apareixen aquestes pàgines, però que no puc estudiar ni desenvolupar cap tema interessant!

Dijous, dia 2 de setembre.

Acabo de llegir la vida, l'obra i la filosofia de Sant Agustí. La lectura d'aquest llibre em confirma el que deia sobre aquest filòsof i altres teòlegs, en la meua lletia a en Cardus, o sigui que m'he en proporcionat millors arguments per combatre'l.

No considero oportú fer una crítica detallada de les seves idees, seria massa llarg i

inútil. De totes les fantasies que té amb el seu telegonisme intrínsec, no'n ha una que m'ha cridat més l'atenció que una altra, no perquè no la conegué ja, sinó perquè m'ha sorprès que tingui un raonament tan pobre ell; que això es trobi en qualsevol estadi d'infant, pot anar, però a ell no li anarà gaire. En tracta del pecat i del càstig d'Adam i Eva. Altres de fantasista que era imaginar-se un origen del món així, podria admetre's en la mentalitat d'aquelles èpoques, així com el càstig imposit a Adam i Eva; però que aquest càstig s'hagi fet, per tan mínim falta, extenir a tot el món, a tots els homes i pels segles dels segles, és ja un xic massa. Si això fos veritat, Déu no tindria res de bo ni misericordiós sinó que seria d'una extremitatíssima severitat i d'una injustícia colossant.

Sant Agustí com a home i com a filòsof, és, malgrat la seva turbulent joventut, admirable. No obstant, no és per mi el prototipus d'home equilibrat íntegre i moral; el gran caràcter, el gran home moral és el que, des de la seva neixença, ja manifesta aquestes virtuts i aquest constant equilibri. En Sócrates és infinitament més gran. De totes maneres, en bona o falsa filosofia, tots els filòsofs són bons - quina llàstima que no m'hi hagi arribat! - perquè tot filòsof és un home moralment superior.

1808

Dissabte, dia 4 de setembre.

A la fi s'ha desembarcat a Europa i potser ara es crearia el tan esperat Segon front.

Els anglo-americans després d'haver conquerit tot la illa de Sicília i potser com a conseqüència de la Conferència de Quebec, desembarcaren aliv al mar. L' a l'estrem sud de Itàlia, en Calàbria. Ara veurem com anirà el desenvolupament.

El diari porta també que París ha estat bombardat per la primera vegada, aliv al mateix temps. Ultra això, al Pacífic els anglo-saxons ataquen i a l'est de l'Europa, els soviets prossegueixen la seva formidable ofensiva.

A més a més dels molts sabotatges que es fan a França (potser és el país recent o ocupat per l'èxit que se'n fan menys) hi ha també nombrosos atemptats entre els quals es destaquen els que van especialment adreçats contra els de la "Milice française".

A Dinamarca hi ha hagut seriosos disturbis els quals han provocat la dimissió del govern i el desarmament dels exèrcits. A Noruega declararen fa poc l'estat d'excepció i a Suècia hi ha hagut també un conflicte amb els alemanys. Aquests, però, malgrat tot, resisteixen sòlidament.

Diumenge, dia 5 de setembre.

Tot el dia fent de carreter. Després de la jornada he pogut ordenar alfabèticament la nombrosa sèrie d'autors que tinc anotats per comparar-ne, quan pugui, les obres que m'interessen. Al capvespre heu anat a Fourbes a passejar; jo hi he anat per ésser gentil com diuen perací.

Dimarts, dia 7 de setembre.

He rebut una lletra de l'Embaixada d'Espanya on contesten a una altra tramesa el mes de juliol darrer dient-me que m'adreci al Consulat de Sète on m'informaven sobre el que hi ha en el que fa referència a les prestacions de treball obligatòries que fa el govern francès als refugiats espanyols.

Dimecres, dia 8 de setembre.

Rebo resposta a una demanda de lliberació del Grup de Clermont, la qual vaig adreçar al Prefecte l'altre dia. Contesta que "nostre poder ésser alliberats de les formacions de Treballadors Estrangers, els espanyols que beneficien de la protecció efectiva de les Autoritats Consulars de leur país d'origen i fan objecte d'intervenció favorable." Ben prega que intervingui prop del "nostre Consol perquè ell mateix sol·liciti la nova lliberació."

Est això que pot estar convenint entre les autoritats consulars espanyols i de francesos, té caire de resposta evasiva. No obstant, com que es pot correlacionar amb la lletra d'altra, penso fer-ho conèixer al Consol.

Dijous, dia 9 de setembre.

Amb arribà ací al mes la nova de que Itàlia havia capitulat sense condicions i que Adhuc havia ja signat l'armistici amb Anglaterra, la U. R. S. S. i els E. E. U. U. el 3 del mes que veniu. Aquesta notícia sensacional s'ha confirmat avui si bé el nostre diari no en

diures, encara. Ara potser sobreuen algunes co-
res més que passaven a Itàlia i que no ens
arribaven.

Dimencres, dia 10 de setembre.

No hem rebut el diari avui; no obstant, he
 pogut saber qualcosa sobre el desenvolupament de Itàlia.
 Per efecte, l'armistici fou signat el 3 i entrà en vigor
 el 8. Tot això ha estat fet a expatll dels alemanys els
 quals ara ens diuen algunes coses passades, temps
 enrera i que posen al descobert la mala entesa
 que hi havia entre l'èix; ara, aquest èix ja no
 existeix, només n'ha quedat una sota, i no sol
 no existeix sinó que minva a pinyes entre ells
 perquè el govern Badoglio diu que cal fer els
 alemanys fora de la península, ajudant als
 anglo-americans. Cal veure'n que la cosa està
 molt embrollada, car els germànics ja no volen
 els feixistes que els han regit; han constituint un nou
 govern i es disposen a combatre dins Itàlia ma-
 teix; a aquest efecte han desarmat algunes gar-
 nicions de l'exèrcit italià i han ocupat algunes
 llocs estratègics nous que no tenien. Pel altra ban-
 da, els anglo-americans han desembarcat en diver-
 sos indrets més i s'han fet els amos del sud de
 Itàlia. Del que és possible és que escloti una guer-
 ra civil; i sigui com sigui la posició de Itàlia
 és molt greu, car s'ha reunit sense condicions des-
 prés de tres anys i ercàig de guerra sense haver
 fet mai un paper gens brillant enlloc,
 al contrari, ni militarment no ha fet res
 de notable, els dos gents d'entrada i partida de

la guerra, són immobles i covards. En Juny del 1940 declarà la guerra a França quan aquesta ja estava virtualment batuda; fou una acció traïdora, una punyalada per l'espatlla a un enemic ja venent per una altra; ara també abandona el seu aliat en plena lluita i quan veu que se perdne, i ho fa a traïció, a espatlla de l'altre. S'hauria de reconèixer com a tristament veritat que traïció i covardia és triomf del poble italià?

Dissabte, dia 11 de Setembre del 1943.

Un recordo de la Festa Nacional de Catalunya que és aeri i també del setè aniversari que en la mateixa data celebros. Set anys de vida ja i tots vivents en l'anormalitat...

Ara sabem on es troba en Mussolini. Des del dia del cop d'estat que l'assolà, que en els diaris francesos no se'n havia parlat més. Ara els alemanys en deixen saber que fou detingut el mateix dia 25 de juliol darrer, quan vençís de la sessió del Gran Consell Feixista, anà a demanar al rei pleus poders per lluitar contra el sabotatge internecini que es feia per tota Itàlia. Al sortir del palau reial fou detingut com un ^{manellat i fetat} gos rabios i emboscant per la violència d'una ambulància. Mentre això ocorria, el mariscal Badoglio ja feia funcions de nou cap de govern. Actualment sembla que en Mussolini està detingut a la illa de la Magdalena.

Quina fi més trista per l'orgullós dictador! Segons explica el mateix Hitler en un dis-

curs promouent amb aquesta ocasió, l'ablic-
sa amb Alemanya no era més que l'obra
exclusiva del Duce. Din que Itàlia no pogué
entrar en guerra en 1939 com ho exigia l'a-
cord de l'èxit, degut a les dificultats extraordinà-
ries que en Mussolini trobava dins l'interior
del seu país. Es veu que era ell sol l'únic
veritable amic de l'Hitler com ho venenava
aquell mateix i fent el seu elogi din que
és el més gran home que el sèl Itàlia ha
produït després de l'èdit Antiga. Poter el senyor
Hitler ignora entre altres grans homes italians,
a en Miguel Angel, Leonardo de Vinci; sobre-
tot aquells dos homes din que són poters els dos tipus
més complets que s'han conegut fins ara.

No sé res més per ara, car avui sempre no
he rebut el correu. Ah, els sabotatges!

Dimenge, dia 12 de setembre.

Continua la verema. Després de la jorna-
da m'he dedicat a preparar la lletia que envio
al senyor Pompeu Fàbrega junt amb una cò-
pia de la que vaig transmetre al Sr. Salvat.
Volria saber què en pensa el nostre Martí de
tot el que deia al surbit Sr. Salvat.

Dilluns, dia 13 de setembre.

La pluja ens ha fet pler de verema.
A veure si ara no ens deixava acabar en
pau.

El correu d'avui m'ha portat una
gran alegria. He rebut la resposta de la nova

lletra adreçada a l'abat senyor Josep Salvat, el qual està - potser en vacances - a Rivel (Jude). He tret d'una lletra molt important que mereix un detingut comentari. Primerament la transcriure íntegrament:

"Cher Monsieur. - Je vous remercie de votre bonne et longue lettre. Je vous félicite de votre patriotisme catalan, que je comprends et approuve. Je suis d'accord avec vous sur un très grand nombre de points: toute votre relation historique sur la grandeur et la décadence de la Catalogne, votre idée qu'il faut comprendre Valence et les Baléares dans les pays d'Oc, votre opinion que la production catalane dépasse en quantité et qualité, la production des autres pays d'Oc (il faut cependant ne pas oublier le cas unique du géant Mistral, qui dépasse tous les Catalans, et de beaucoup, et c'est bien quelque chose), la certitude du catalan à côté de l'insubsistance des autres parlers d'Oc, la continuité et le maintien du catalan comme moyen d'expression tandis que le français a supplanté les autres parlers, etc., etc. ... beaucoup de points très importants sur lesquels nous sommes d'accord.

"Mais, voici quelques points de détail où je ne pense pas comme vous. Vous parlez de 'moutaniers' déperditions dialectales pour le Midi de la France. Vous dites que les Catalans auraient porté leur parler dans le Midi de la France. - Vous ignorez que le Béarn, même la Provence ont gardé 'officiellement' leur langue jusqu'au XVI siècle, même XVIII en Béarn. - Vous prétendez que les Catalans ont été vaincus par la Proven.

sans dans l'œuvre de Renaissance. - Vous croyez que votre catalan d'aujourd'hui a "toute la richesse du temps des troubadours" - Votre peuple n'aurait jamais apprise une langue étrangère pour s'exprimer. (Et Boscán? Et Marquines? etc... Et Balner, que vous dites avoir écrit en catalan!). = Quant aux observations de détail que vous me faites, je ne puis y répondre pour le moment que vous lirez plus loin. Mais d'ores et déjà, je comprends par elles, que la langue des troubadours ne vous est pas très familière.

"Ce que je ne puis admettre, c'est que vous ne compreniez pas "l'utilité et la vérité" de l'existence de l'occitan", que vous considérez notre mouvement comme "un effort très romantique mais enunement à un but faux". - C'est aussi que vous proposez le catalan comme langue unique des pays d'Oc moyennant quelques concessions faites à l'occasion d'un Congrès linguistique.

"Déjà les dialectes existaient du temps des troubadours. Le gascon était traité de "langage étranger". La langue des troubadours était une sorte de latin littéraire servant même en dehors des pays d'Oc (Richard, Cour de Lion, Rigaut de Barbezieux, etc.). Mais les dialectes parlés existaient. Et ils se sont ensuite maintenus et ils ont ressuscité avec la Renaissance du XIXe s. qui s'est produite spontanément sur tous les pays d'Oc. Nous voulons, nous, maintenir les dialectes, avec toute leur richesse - Falser et son école ont appauvri misérablement le catalan -, et nous rêvons de donner à tous ces dialectes une graphie inspirée des troubadours, à peu près uniforme permettant à tous de se lire et de se comprendre. Nous, languedociens, nous n'avons pas non-

en accepter le langage de Mistral. Voulez-vous que nous
acceptons celui de Verdoquer, ou de Maroquet? Ces dialectes
doivent rester, puis se rapprocher peu à peu, et la langue
destinée de la dialectique est la même dans tous, y
compris le catalan. Je ne tiens pas à un Congrès,
qui aura des décisions empiriques, malheureuses, com-
me celle de l'Institut d'E. Catalans. La langue a mis
plusieurs siècles à se flétrir, il n'est pas trop de plu-
sieurs générations d'ouvriers pour la restaurer.

* Faut-il rêver d'une langue unique? Peut-être,
s'il y avait intérêt (et possibilité) à rêver un état d'oc-
unique. Nos pays, d'esprit fédéraliste, doivent garder
ce goût du fédéralisme. Pourquoi Barcelone au lieu de
Paris au point de vue politique? Et pourquoi pas Ma-
drid au lieu de Toulouse? Mais, dans l'état actuel des
choses, constitution, une alliance littéraire, une uni-
té sociale occitane se mesurant de frontières politi-
ques.

"Ceci dit, croyez-moi très grand intérêt que j'ai eu à
vous lire, et à ma très vive et profonde sympathie. -
Joseph Salvat."

Això és la lletra íntegra. El comentari el deixo
per una altra ocasió car aquí no puc. Junten el
material sobre un inclou un número de l'òrgan
del Col·legi d'Occitània i un full de divulgació.

Dimarts, dia 14 de setembre.

Encara a veure si puc fer la crítica de la lletra
transcrita ahir:

El seu primer punt és magnífic i malgrat el
material, aprova gairebé tota la meua exposició, en les
remarques i observacions que fa més ocell, no rep-
ren solidament ~~per~~ cop base lògica, històrica i etimològica.

L'única observació que fa en aquest primer punt és també exagerada per no dir falsa. No conce pas molt bé el cas, vida i producció d'un Mistral; és indubtablement el més gran de tots els territoris d'Oc francèsol, però no puc dir si supera el més gran dels nostres. Tantmateix suposant que sigui així, és un cas molt honorable i un exemple magnífic que no ha estat seguit, i sia individualment ha estat més gran que cap de nostre, en el conjunt de poble esten infinitament per damunt del seu.

Don el seu segon punt el Sr. Salvat exposa alguns punts on no està d'acord amb mi. Vejam-los: Si, hi ha unes monstruoses degeneracions o deformacions dialectals en els llenguatges d'Oc, però no sols en el 'Midi de la France' com ell enten que jo vull dir, sinó per tot arreu, o sigui en una altra banda del Pirineu. Naturalment que els dialectes existien en els temps dels Trovadors, però retornar ara de nou a partir d'aquells temps sense tenir en compte els regles de progrés que s'han esolat entretant, és molt mal mètode. Els vancs no sols en els territoris d'Oc hi ha havia dialectes i inseguretats gramaticals, sinó que n'hi havia per tot - excepció potser feta dels claus - . Els dialectes parlats o les variacions dialectals o d'accent, sempre han existit i segurament que sempre existiràn, una el que es pot evitar és que així successivament en la llengua ^{literària} parlada, com ara hi ha l'acadèmia de llengües on d'acord existeix i la unificació és possible. S'ha de partir de la base que les llengües, com tots les coses vivents o atribuïdes als vivents, neixen, creixen, viuen, es perfeccionen, degeneren i moren. Pretendre reposar una llengua d'Oc tal i com era en els temps de Trovadors, després de set regles de

seuemi letúrgic, és un cantamentit grec; el mecanis-
me d'aquella parla és passat de moda, vell, pobre, in-
capaç de correspondre a les exigències de les expressions
parlades modernes. És que seria raonable tornar
avui a proposar o imaginar-se simplement que
ens haguéssim d'expressar amb el certellà, el fran-
cès, el certellà o qualsevol altra llengua vivent
amb les normes que regien als XII i XIII segls?
Els grecs antics no han modificat sensiblement
llur llengua actual en relació a la que parla-
ven llurs heroiens avant-passats? El certellà no
és també una diversitat enorme de variacions,
dialectes, i en canvi, en quant a llengua escrita,
tot hom creua les mateixes regles? I l'anglès?
No crec, doncs, que sigui impossible establir una
sola gramàtica per tots les variacions dialectals de
la llengua d'Oc. Si en el temps dels Trovadors,
tot hom no escrivia igual, no vol dir que avui
ningú no requiri llur exemple; clares, poder
no hi havia cap gramàtica encara algunat
que tot era una sola llengua amb diversos dia-
lectes; perquè avui voldrem fer vèries gramàti-
ques que mai han correspongut a llengües respec-
tives? Més encara, referint-se al mateix punt, bé
que no han volgut acceptar el llenguatge de l'ecle-
sial i ara jo voldria que acceptessin el nostre. Aci
jo hi veig una falsa posició; segurament que es
volguerem acceptar la reforma de l'eclesial per fer
individualisme i ara fare el mateix amb no-
saltres. Aci no volem individualisme ni orgulls,
el que sol és sotmetre's a la lògica, a la història
i a l'etimologia. Si el que jo dic reposa sobre a-

1818

questes tres bases, s'ha de considerar bé i obrar en conseqüència. L'únic error meu que he llegit la còpia de la lletra que vaig transmetre al Sr. Salvat, un francès, em digué, amb fermament, que si la mateixa tiris laquís, esset presentada per un català de França, tenia moltes més probabilitats d'èxit que tractant-se d'un català d'Espanya.

Jo no dic pas que els catalans hagin perdut llur parla al Regne francès. Jo dic que els catalans han administrat cert territori d'oc francès els quals perden quan la batalla de Murat (està peix de molts anys, car fa molts anys que no he llegit res de tot això). A més a més, ja deia llavors, i ell també ho diu, que, en termes generals, de llengua d'oc no hi havia una que s parlava en tot el territori d'oc - Regne francès i Catalunya. Els catalans a França més que llur llengua devien portar llur civilització.

Mai, ja desconfie autènticament les llengües i les olivets, les accents i els argots. Je considère une langue tout parler ancien de forte personnalité par origine ou tradition (Je, never doubt me'n compte en foto a creure en francès; is que en creia que el que estava merint era la resposta a la lletra que critico) malgrat que semi artigué en desús, o tota parla vivent que està subjecta a uns novus gramaticals i que constitueix el mitjà normal d'expressió d'un poble; en el primer cas es troben per exemple, el bretó, el basc; en el segon cas tots llengües modernes. Un dialecte és per mi un parlar deformat o degenerat d'una llengua, que no es basa sobre cap origen etimològic ni

gramatical perquè és precisament sortit d'aquesta llengua; per exemple tots els dialectes derivats de la llengua d'Oc (per això deia que avui de llengua d'Oc només hi ha que una, la catalana, però que això volguí dir que aquests dialectes signifiquen tots derivats del català - només hi ha el valencià i el balear derivats directament -) personificant-se després per Catalunya sola perquè els altres països d'Oc francesos abandonaven llur parla per emprar-ne una d'estrangera. Un accent de llengua és la variació morfològica donada per certs habitants de una llengua i l'empleu de certes expressions característiques les quals, tot i ésser correctes, volem per ésser un xic paradoxals en relació amb les corrents i general de la llengua. Incarne un argot, sub o caló la introducció en una llengua d'expressions estranyes, estrangeres o contràries al bon gust artístic de la parla.

Le Béarn, le Béarn? Jo no he pogut trobar encara el que em caldria per estudiar aquesta contrada; però cal tenir en compte una cosa: que tot el Migdia francès és d'origen d'Oc llevat dels ~~flavos~~, i ja sabem que els bascos han gaudit tant a França com a Espanya, de certs privilegis, sobretot a Espanya; a què a més, no tenen cap relació amb la civilització occitana. En quant a la Provença no hem mai guardat llur llengua fins al ~~XVI~~ ^{XVII} segle, sinó que d'acord amb el principi establert més amunt, guardaren llur dialecte. El mateix emprava a vegades els mots de dialecte provençal.

Encara que, com deia abans, la menció en falla i no tinc obra de consulta, si em

sembla que foren els catalans els primers a iniciar la Renaixença. Perquè recordo que quan neixia en Mistral, a Catalunya, en Ramon Llull Carles Oribau llenguava el primer crit amb la seva "Oda a la Pàtria".

Indubtatment que el català modern no té certes expressions dels temps dels Troubadors; però és que hi ha alguna altra llengua moderna que s'expressi com en aquella llunyana època? A més a més, reconee que en alguns aspectes potser hem pogut arribar a una massa individualista i ens hem repenat una mica del nostre origen etimològic; però som excusables perquè ens deixaven sols. No obstant, com que el basc comú en tot, sempre és el millor a seguir, per això proposava la celebració d'un Congrés lingüístic.

Al dir que el nostre poble no ha mai emprat una llengua estrangera per expressar-se, vull dir el poble català, no alguns escriptors que, alguns per la influència de l'educció, de l'origen, del mitjà o per interès econòmic, han emprat el castellà. Sé que Baluny escriuè força en castellà; però em sorpren els altres, és que en esmenta, en el reconee completament i en Marquina no és català ni pel nom.

Jo no puc admetre l'existència de l'occità com a llengua com tampoc no admeto el provençal en cap altra d'origen d'Oc que no sigui la catalana. Perquè? Per les raons donades en la meua primera lletra les quals cal profunditzar-ne el sentit i l'abast. Històricament és el català l'hereu únic de la llengua d'Oc dels temps dels Troubadors.

Clavars nous hi havia una sola llengua i diversos dialectes o potser millor, en aquest cas, diversos accents. Ara també hi ha d'haver nous, una sola llengua amb diversos dialectes que en una gramàtica única ausharien essent accents. Però el senti ha volgut que aquesta llengua hagi estat guardada i conreada pels catalans gràcies a la seva evolució històrica superior a tot els altres pobles d'Oc, mentre que aquests oblidaven de conrear-la, l'abandonaven i la substituïren per una altra! Però de més per estar reconegut i agraït a aquest poble germà, aquest fill d'Oc que és Catalunya!

Occitània és un mot nou derivat d'Oc, molt bonic, però mal emprat. Dir gramàtica occitàna a una gramàtica a base "langua occitana", i tolosà, és ésser massa modest per una banda i massa orgullós per una altra. Jo veig molt més lluny: No podria denominar Occitània com jo proposo i ell accepta, tot el conjunt dels territoris d'Oc o si-
^{Pròvença}gn: Provença-Liòna, Llimosí, Auvernia, una part del delphinat, Provença, Lengrona, Comtat de Foix, Catalunya, València i Balears. Això és Occitània; a aquesta veritable Occitània se li hauria de donar una gramàtica única com llengua única que fou i és. Com signi que la tradició d'aquesta llengua ha estat guardada especialment per una de les filles d'Occitània, Catalunya, la qual arribà a portar el seu, el patrimoni matern d'una germana més: València i Balears, és la llengua d'aquesta filla Catalunya, que s'hauria de reposar sobre tot i per simplificació i recriminació hom podria anomenar a

la gramàtica catalana, gramàtica occitana.
 Die aquesta llengua perquè les altres no en tenen;
 així i després d'un congrés lingüístic com propo-
 sava, es podia arribar a uniformar de nou
 la parla de tot el territori d'Occitània. Per nosal-
 tres, catalans, renunciem a la nostra llengua ca-
 talana per anomenar-la occitana, seria un
 cop molt fort; també a molts d'altres fills di-
 versos d'Occitània, els hi tocaria d'acceptar les prin-
 cipals normes de la gramàtica catalana per
 escriure la nova llengua d'Occitània, però seu-
 ra reformes, sense reunions i sense verificacions
 per ambdues parts, no és possible una entesa.

No hi ha necessitat de succeir en un es-
 tat d'Oc, en una Occitània lliure i independen-
 tent, per succeir en una llengua d'Oc i uni-
 ca; ~~reparar~~ reparar una sola llengua per tota Occitània
 és una reparació històrica que tenim el deure de fer.
 No oblidem, però que tots aquests Renaixences comen-
 cen per ésser sentimentals i acaben a la llar-
 ga, donant naixença a un moviment nacional
 que acaba essent polític al seu temps. A Cata-
 lunya començàvem així i hoqués succeir igual-
 ment a Provença i després d'en Mistral, hoqués succeir
 naixent homes de la nova talla. Recordem el que
 diu en Mistral: "...Qu'un poble tombe esclon:
 se fèn sa lenga, fèn la clau que di cadens
 lon deliévro." No coneix el pensament del que
 ha motivat als actuals governants francesos a restau-
 rar les antigues llengües i dialectes parlats a França
 a més del francès, tant ^{menys} quan aquest país del del
 punt de vista nacional és potser el més unificat

del món. Per mi fou la Revolució francesa la que donà el cop de gràcia a tot allò que no era prou-
rament francès; les revolucions tenen aquest gust
immens d'universalisme i así a França hi con-
tribuí l'aplicació del famós triptic de la República,
"Llibertat, Igualtat, Fraternitat" i la creació dels depar-
taments. Un altre factor que hi ha contribuït poder for-
sa és que els ciutadans d'aquest Estat, d'un o altre ori-
gen, tot han estat administrats amb força equitat,
sense establir diferències, i per un estat fort, poderós,
respectat, amb moltes més virtuts que defectes, ni
enllaç d'ésser així perquè, essent un estat pobre i
roïnat a tot els apètit estrangers, aquells moviments
d'antiques nacionalitats que no passaven d'ésser
simbòliques o sentimentals, s'haquien separantment
convertit en polítiques. Jo, semi en via, no desistisc amb
fàcil la possible creació en l'avvenir d'un estat polí-
tic sime d'Occitània; almenys actualment no seria
gaire recomanable car tot i ésser guanyats de base,
la cultura diferentment rebuda ens fa quasi es-
trangers i no pocs hostils. A més a més, vivint
a l'avvenir veiem horitzons no gaire clars des del
punt de vista polític. De moment, el que puc dir
és que conceïent el nostre poble aquest vol man-
tenir la seva personalitat; els altres pobles d'Occità-
nia són lliures d'escollir el seu camí. Voluntaria-
ment amb ells es podria fer una magnífica
Occitània independent, gran, forta i lliure, sobe-
rat que ara és el moment de la reeixença de
l'esperit d'Oc o llati contra l'afbliment del
d'Oïl; però en aquest cas hauria d'ésser per la
lliure disposició de cada poble a decidir dels

seus destins. No em pleuraria violentar cap poble
d'Oc a entrar per força en un estat occità.
La força! La violència! Malauradament poble
massa sovint encesa en aquest dissonant X^l
segle. I que colorós és reconèixer que n'hi ha
molts que la mereixen i la fan necessària!
Don fi, amb conseqüències polítiques o no, posar
cada cosa al seu lloc és un deure de tot hom que
en té els mitjans o en veu la necessitat; en el
cas que ens ocupa ultra una necessitat científic-
a, (prova complicada està la ciència de bestieses)
és una reparació històrica que cal orientar pel
bon camí els que creuen que en tenim una a
seguir.

Molt bé que tot els pobles d'Occitània deuen
guardar llur gust pel federalisme malgrat que
els pobres sempre han estat governats per centralis-
tes. En aquest cas, a base d'un estat federal
occità, no es podria admetre el cas de París indis-
tint al de Barcelona com ell diu, ni es podria bar-
rejar Madrid amb Tolosa. París i Madrid no per-
tanyen a la nostra família; Barcelona i Tolosa
són germans.

En resum deixo com ell: de moment ar-
rangem la qüestió de la llengua, constituïm una
oblitivada literària i racial; la resta es ven-
rà més tard.

Dijous, dia 16 de setembre.

Fins ara - les 29 hores, totes - no he pogut acabar
de fer la crítica a la lletia del Sr. Folant. Hi he ocupat
íntegrament tots els meus llibres, però encara resten
tant per, ara!

Hi ha, entretant, un fet sensacional a anotar: Ben Mussolini ha estat destituït del lloc on es trobava reclut per un destacament de S.S. i perseguidistís de sempre i emportat cap a Berlín en avió. Això representa un notable èxit de concepció i realització i una notable vergonya pel govern Badoglio de deixar-se'l prendre així com també, indirectament, fa veure en ridícul als anglo-americans de veure que se'ls hi ha escapat com una papallona. Tot això si no hi ha envtingols. Com aquest armistici de rendició sense condicions, qui no pot dir que hi hagi també gat amagat?

Divendres, dia 17 de setembre.

Després de l'alliberament del Duce i els fets que s'han establert a Itàlia, resulta que hi ha dos governs, un que deu ésser exclusivament anglo-americà en els territoris ocupats i l'altre que serà a la llarga, més o menys efectiu, exercit per en Mussolini en els territoris ocupats pels italians feixistes resuscitats i protegits pels alemanys. El govern Badoglio i el rei, en sembla que faran el ridi a Sicília.

Ara resulta que en Mussolini s'ha tornat republicà tot d'un cop i ha ordenat que el seu endavant el seu partit s'anomenaria "Partit Feixista Republicà". Vátna-dén!

Divendres, dia 18 de setembre. Veneçia 19 d'Abril 1943.

He llegit un article sobre la desaparició de les races i on hi surten, naturalment, en Lamarck i en Darwin.

Fa uns dies en denunciava n'arribant-se

a destruir els àtoms, podem pensar en l'aparició
propia de noves metamorfosis de vida? D'un
problema més gran! i que no pugui estudiar a
fons aquesta qüestió!

Comencem molt poc la qüestió i les doctrines d'en
Darwin i el seu predecessor Lamarck, i més encara,
el fruit científic en aquest aspecte d'aquests dos
sers. No obstant, deixant a part les divisions que s'han
fet en èpoques primària, secundària, terciària i
cuaternària o actual, les quals, si són veritat, cada
una marca una gran etapa de la vida de la
Terra, veig a transcriure uns línies sobre aquesta
qüestió que veig escriure fa uns dies a la intercepció
d'un amic:

Jo comptava que m'hi hagués establert que l'àtom,
amb les seves subdivisions, és el principi de la matèria,
aquesta matèria té uns propietats bàsiques, la compo-
sicó i l'origen de les quals encara desconec. Aques-
tes propietats bàsiques són les que han donat lloc a dife-
renciar les diverses categories d'àtoms. Amb aquestes
propietats inicials (que deuen ésser molt poques, amb
poques coses es poden fer innumerable combinacions) la Terra
començà a jugar un paper i a causar tots les reac-
cions diverses que les lleis universals li imposaven. Se-
gons la natura d'aquestes lleis (foc, calor, aigua, va-
pors, gasos, reaccions químiques diverses) produïren
en la Terra, altres tant, reaccions cada una d'acord
amb la constitució de cada part de la matèria
(reunions d'àtoms). D'aquelles reaccions i pressions
començaren a veure les desintegracions i com
que res no es perd ni es crea - novell, es com-
bina - els cosos es desintegraren per tornar a

constituir-se diferentment, prenent noves composicions físico-químiques, segons les reunions i qualitats d'àtoms.

Després segurament d'haver sofert moltes pressions i variacions durant milions d'anys, es feren també innumerable combinacions físico-químiques, les quals donaren neixença a alguna primera combinació (metamorfosis) de vida organitzada (reque vegetal). Molt més tard segurament noves combinacions devien portar d'altres metamorfosis, ja de vida organitzada animal (reque animal) i sempre sobre el mateix origen, es pot admetre que foren varies i a cada època - si volem - les metamorfosis de vida, que d'aquí es requereixen i admet que n'aurien aparegut després en diverses ocasions, (noves combinacions) i finalment que auroren augmentat, variant i progressant ^{en el seu desenvolupament} per superació, adaptació, regeneració, emigració, desadaptació, degeneració, deformació, evolució, etc., etc. És a dir que la natura és una metamorfosis de metamorfosis; la vida és una metamorfosis de vida. De les primeres neixen les segones. Cada una tendeix a una fi que és idèntica: perseverar en ella mateixa. Precisament després del meu comentari del 26 de juny que tot això me pensat en això, en si hi havia fi en la natura com n'hi ha en biologia i l'atribuïa a la conclusió que sí, que cada cos format, geològic o biològic, tendeix a perseverar en el seu ésser, des del més petit fins al més gran, no són més que forces superiors a tot, lleis universals, les que obliguen a transformar-se.

1828

Dimanche, dia 19 de setembre.

La filosofia haureu sempre massa sovint el mot cor per fer-li jugar un paper important en psicologia i jo he desitjat que s'ha exagerat excessivament el paper del cor en els fenòmens psicològics intel·lectuals. Per a mi i per ara, entenc que el cor no juga cap paper en filosofia; el gran centre és el cap, el cor és el que podriem anomenar el gran centre motriu però sense cap intervenció en la vida en la vida física ni admetre en els afers sentimentals, és per tot arreu l'element el qui juga el gran paper. M'ha semblat que un dia s'imposarà una modificació o reforma a aqueixes pobres concepcions.

I tot parlant de reformes en veig d'altres a fer. L'oc del poder que s'ha de rompre amb tot sistema tradicional que sigui dolent o que sigui sobrepasat per un altre de millor. La tradició està molt bé quan no suposa una traba al progrés o al millorament.

En un dels aspectes on s'imposa més una reforma és en les eres. Per què tant catòlics, eres, i sistemes, i encara creu-se'n de nous per començar diverses fetes polítiques? Tots són dolents. A mi em sembla que s'hauria de crear una era única per tot el món; res d'eres cristianes, musulmanes, ni japoneses; ni molt menys magis, feixistes, comunistes, ni francistes. No seria millor, més pràctic i més universalista d'establir una sola era a partir dels primers vestigis històrics humans dels quals fem un coneixença? D'aquesta manera seria fàcil l'acord perquè no s'imposaria cap era establida a cap raça sinó el total d'anys de vida que el conjunt d'aquells races accen.

(1) "Le cœur a ses raisons que la raison ne connaît pas."

Als mesos de l'any poder també xhaurien d'uni-
ficar per tot el planeta. La reforma que fàc la Resolu-
ció francesa segurament que no existiria en un
pla universal, crec millor l'actual encara que ig-
noro el que en pensen els asiàtics. De tots maneres
hi veig un acord relativament fàcil.

Del sistema mètric-decimal el trobo superior a
tots els altres que coneix. No obstant, veia un xic la
diferència que hi ha entre el litre i el gram. Tant-
matest potser hi una modificació s'imposaria.

Sobre les llengües continuo proclamant-
me per l'ensenyament obligatori en cada país de
dues solament, la materna directa i una d'an-
xiliar internacional.

¿La divisió del cercle, no voldria més que
ser decimal?

No oblidem que una gran part d'estudis si-
mples per l'home ~~veuen~~ del desordre que el mateix ho-
me ha creat: Solució produïem dir que aquest des-
acord ha retardat considerablement l'avanç pel
veritable camí de la ciència universal; és encara
precisament d'esperit universalista i d'un orgull
personal, nacional o continental egoísticament
vidient.

Dilluns, dia 20 de setembre.

Volia tractar un altre tema i no he pogut;
he anat a Orléans on he fet una bona coneu-
sa i amb la qual he parlat animadament.

Dimecres, dia 21 de setembre.

Del senyor que em servei d'intermediari
entre en Pompeu Fabra i jo, m'escriví avui dient-

Per mi és un geni que s'equivocà de camí, comen-
 çà esplèndidament bé amb un avenir meravellós
 en el sentit científic i es devia lamentablement
 vers el misticisme; deixà un camí replegut, científic,
 veridic, positiu, per donar-se a l'inexistent, a l'ir-
 real, a l'indestructible. La ciència universal i
 la humanitat sofriren un gran pèrdua el dia
 que en Pascal abandonà el mètode científic per
 donar-se al mistic. Oixó intel·lectualment parlant
 i sense anar a cercar les conseqüències que mo-
 tivesen alguns de les seves visió de misticisme,
 en quant a moral integral, equilibrada que
 hauria de caracteritzar el veritable geni i s'avi-
 deixà a sentir força. Ben semblava molt que si
 en Pascal hagués gaudit d'una excel·lent sa-
 lud, no hagués anat tan directament cap al
 misticisme. El fet que hagi brillat tant en a-
 quet aspecte té una explicació fàcil: un ho-
 me del seu talent al donar-se a aquesta cau-
 sa no li fou difícil de manifestar-lo; no obstant,
 és molt més petit que en ciència i sobretot
 hagués continuat per aquest camí avui se-
 gurament que hagués estat un gran encara.
 El que és lamentable és que en teologia se'l pot
 criticar pàgina per pàgina i hem es deuen-
 na com pot ésser possible un giravolt tan in-
 conseqüent que no escau a la seva talla. Ar-
 ribar a dir que la "recerca científica, la descob-
 ta d'una veritat matemàtica no és decididament
 més completament lliurada." Fins en arribar
 l'al·lucinació religiosa! Per mi el genial Pas-
 cal s'acaba quan ardevé místic i considero

aquestes coses com una gran pèrdua per la humanitat científica. En Pascal com a home de ciència haquí pogut ésser dels grans homes, com a filòsof és pobre, equivocant, molt per tota del seu geni.

Dijous, dia 23 de setembre.

Avui el Cònsul de Lilla, Sr. Roussier Reiz del Arbol, contesta matutament. Puc adreçar-li una lletra de la que piquen, fent-li remarcar principalment que la seva "fugida d'estudi" no és gens elegant, que el que din ara ho podia haver estat a la seva primera lletra i ens haqüestem establert les altes, i que finalment jo sol·licito la protecció de les autoritats consulars espanyoles, i no la dels funcionaris del govern personal del Sr. Franco.

Dissabte, dia 25 de setembre.

Avui acabarem de veremar. Avui hem acompanyat els veremaires a l'entració. A mi m'ha tocat de menar un carro amb dos cavalls i m'ha colgut, amb aital motiu, per el vestige d'arada a pen. Com que es tractava de l'estació d'Espou-dellan, fa un total de 200 quilòmetres. Les carnes em fan mal una mica perquè ens hem mudat la caminada i la gran ballada que femem avui, em desangrila alguns múscles que feia algun temps que no s'exercitaven. Junt amb tot això, avui també vaig prendre una de les motes més grans amb el "Pou-pou", el qual agafa la primera gran presa des de que el mena; m'obligà a fer un esforç de braços extraordinari. En resum, que per mees coses o altes, tot el cos em fa mal com si m'haqüestem pegat un

tip de garrotades

Dijonenci, dia 26 de setembre.

L'Elisabeth i jo hem anat a Pèriers a comprar-se ella l'abric que li fan. Varem dinar amb la ferença i el seu marit i després anarem al cinema.

A partir de demà vaig a estar tres o quatre dies sense anar a la jornada a fi de passar el dia els tuballs que tinc embarrats.

Dijonenci, dia 27 de setembre.

Sense cap mena de pavor ni estic davant compte i m'han fet donar-me'n d'altres túbals, que si tingué, l'esperit douganista, no em follarien conquestes i dones diverses. Alguns, i sobretot alguns, s'arriben a estranyar que no s'aprofitei tant d'ocasions (si no fos sínc massa indiscreció almenys no gaire ben gust, podria esmentar força noms) i admet que hi ha hagut - i això em revolta - que al veure la indiferència als seus avançaments, m'ha col·locat a fer una no gaire elegant per un temps avorint. El que no he trobat per aquests contrades, entre les diverses dones que heguessim rebut amb satisfacció les meves carícies, (em refereixo a les que coneix) és una dona d'una forta personalitat. És tan de més o menys pobre esperit i d'un sensualisme més o menys accentuat. Amb elles, noves i hi pot tenir o conversacions tant o parlar de la carn. Tot això sol, per mi, és molt poca cosa. Encara que admeto el costisme com una cosa possible moralment, ho considero altra vegada violació de la llei natural, un misticisme inútil i estúpid. El suprem plaer és veure el plaer; magnífic! És a dir considerar-lo i sotmetre'l per

tota ten, no esser-ne mai un esclau sinó que ell sigui un servidor teu. Jo no renuncio a cap plaer material o espiritual que em satisfegi, però puc dir amb fermesa i convicció que tot estau tota el meu domini pu servir-me quan tinc necessitat d'ells i per sobrevenir passar quan no estau al meu abastament; llur absència pot arribar en algunes ocasions o plaers, a despertar el desig, però no el sofiment per manca.

Voldria conèixer empíricament, tots les reaccions de tots els plaers que els homes consideren com a tals. Molts ja els coneixen, mes, els que hauria ja provat si estigués a Barcelona, són els de les drogues i narcòtics diversos. Tot això nou, per donar-me compte per mi mateix, fins an arriba la petita d'alguns homes d'ésser esclaus de llurs vici.

Ésser esclau de les drogues, és una gran feblesa i una enorme desgràcia, però si no tan gran almenys tan important perquè està més extès i més accessible, és ésser esclau de la carn. Jo no renuncio a ella, (seria violar una llei natural) però no en faig ni null fer-me un vici, és una necessitat fisiològica agradable, moral i plena de grandesa. Posseir per caprici ultra ésser immoral té una seria d'inconvenients pel que m'ira seriósament això, que per un esperit exigent com el meu, no compensen els moments gaire viciats. Invocar la varietat per l'apènyencia està bé; ara que hi ha qui a cinquanta anys encara no ha reconegut fer una distinció de bloc que una altra pot fer als vint-i-cinc.

Don el cas concret meu, val la pena d'aprofitar tots les ocasions que se'm presenten? Des del

punt de vista de l'experiència, poques conseqüències
 noves en podria treure. Com a plaer hi hauria l'a-
 licient de la variació amb els seus pros i contres,
 sense comptar les desagradables sensacions de la inu-
 sia de higiene, luxúria, vicei, bestialitat, etc. Del costat
 moral, encara que no confesi amb la que omni regis,
 en alguns casos seria bon xic agosarada i indigne per
 natural, però no gaire d'acord amb la hipocrisia actual.
 Socialment parlant tindria o podria tenir, alguns
 inconvenients lògics en la vivetat d'omni els quals
 no compensarien molts vegades les sensacions obtingu-
 des. Ser una paraula, tot això seria admissible
 i admetre moral en aquesta que jo tinc i que
 hauria d'ésser de l'avenir. A l'indevenir lliure
 i moral en els homes equilibrats, deixaria d'ésser
 ja molt menys temptador i atractiu perquè tot
 hom podria trobar més fàcilment i cercaria ex-
 clusivament el cor i l'esperit allò que. Es a dir
 que essent d'una llibertat il·limitada, involuntament
 seria d'una exigència molt superior a la força i a la
 hipocrisia d'admi.

Les ocasions que omni tinc, si les aprofités tot,
 passaria per un dou Juan quasi tan divergent
 com el que creà en Terrillo a canvi d'un mínim
 de benefici. Val la pena? Decididament no. A' de
 vegades trontollos una mica en debuir n'val o no la
 pena, és precisament per la manca de llibertat moral
 que dona la vivetat. Ben sembla que amb plena
 llibertat d'acció moral, aquest trontollosament no es
 presentarien perquè cada un podria escollir el que
 li convindria sense necessitat d'aprofitar el que
 passa. No obstant, pel que no han adquirit l'opinió

1826

Sàvida que jo tinc sobre aquest particular, certes ocasions
són bones a' fins i tot, algunes per mi mateix; però com
que la suspicàcia de les bones i millor de les males, miren
això des del punt de vista social actual, t'obliguen a ésser
o immoral o mentider i a mi ambdues coses em
repugnen; es presenta, doncs, de nou, la mateixa
qüestió: la compensació no és compensable sempre.

Un altre immens problema a estudiar! Fins
la impressió que per una banda s'ha de fer nostra
cuera i per una altra amor molt més endavant. En
el cas concret meu, torno a dir, que no accedisc amb il-
lusió cap de les possibles relacions; hi arribaria per satisfac-
ció carnal però me'n sentiria avergonyit moralment de
donar-li un estat oficial inútil interior, és l'esperit que se'n
resentiria perquè per arribar a ell, ja estaria bé amb
les d'avi; en canvi, tractant-se d'altres feminitats, n'equi-
valent que m'ha el mateix que les relacionaria.

Cap al caient de la tarda he anat a Servien a cer-
car el tabac i veure els amics.

Dimarts, dia 28 de setembre.

He escrit la resposta a la lletre del Sr. Salust,
basant-me sobre la crítica que vaig fer-me el dia
14 del corrent. Veurem què dirà ara.

Dimecres, dia 29 de setembre.

Del matí he continuat treballant a la
correspondència particular i per la tarda he
anat a veure el meu amic mestre amb
el qual he portat una molt agradable
conversació.

1937

Dijous, dia 30 de setembre.

Alvin, parlant amb el meu amic me-
tre francès, veig repetir-li el que m'ha dit
màxim vegades a mi en el sentit que no m'ha
contat que la vida sigui tan curta, per no
tenir temps de veure la constitució d'una
societat ultramoderna on es fagi una veritable
culte a la Humanitat i on tots els ciutadans
per de la civilització siguin per l'ús de tota
aquella Humanitat.

Heu avançat ja fonsa vers l'orientació
més justa i verídica de les coses humans i
terrestres, però quant i quant no resta per
fer encara! En el Terreny científic, en
el polític, en l'econòmic! En el científic
em recorda el que diu en Pascal contra els
atens: "Quina no tenen aquest per dir que no
es ressuscita? què és més difícil, néixer o
ressuscitar, que el que no ha estat i sigui,
o que el que ha estat torni a ésser? No és molt
més difícil d'ésser que de tornar a ésser?
Per què una verge no pot pas engendrar? Les galli-
nes bé fan els ous sense gall? qui els distin-
guix per fora els uns dels altres? qui ens diu
que la gallina no pot ferurar ella mateixa
aquest germe igual que el gall?"

Oli' que sembla impossible que això hagi
pagut ésser conegut per aquest home que
se li deia el genial Pascal? Tot això és tan
pobre, tan contrari a la veritat científica,
que es perdre inútilment el temps a anen-
tisme a desvirtuar-lo.

Tornant a l'organització de la societat futura trobo unes paraules d'en Plató que venen a Tomb: "La societat no tindrà l'harmonia, la salut i la felicitat que si els governaments eren veritables filòsofs i els filòsofs governants."

La major part de les coses estan bastants al contrari del que caldria: els universitats de tota mena, els immorals, els medicers, els ineptes, tenen el poder humà, mentre o ignoren els grans homes nous o se'ls persegueix fins a l'extrem. Es pot admetre que si els francesos contemporanis d'en Descartes, haguessin sabut que tenien en ell el més gran geni francès, haguessin permès que s'escapés a Holanda i no l'haguessin a Sicília?

Un cas concret de la mala mentalitat que regna actualment en el domini intel·lectual, és que el públic llegeix apassionadament les besties i ignora la ciència, la filosofia i la moral. Entre altres casos incompresibles tencim que a França, un escriptor de literatura barata, com per exemple el Sr. Simenon, el qual, fins ara, no ha demostrat tenir ni una sola qualitat intel·lectual de la que caracteritzen els homes de lletres i ha fet d'or amb la seva execrable novel·la policíaca, mentre que hi ha veritables talents que no arriben ni a viure decentment amb el producte de llur treball intel·lectual, infinitament més útil per la Humanitat que les aventures dels novel·listes de l'entrega o millor dit de "roster".

Són els desordres, o què terrible desordre!

que plania per tot, la inconstància i la inconseqüència, que commencen tots els actes i tots les idees de la superioria dels humans. Si totthom es-
 les, mantenir-se dins l'òrbita de l'ordre, de la
 constància i de la conseqüència, cada un dins
 de la mesura de la seva capacitat, quin
 pas més enorme hauríem fet d'un sol cop!
 En tots les activitats humans apareixen alguns
 tirans del desordre, de la inconstància i de la
 inconseqüència: la història n'està plena, la
 geografia, la política, la moral, la ciència,
 és una invasió de imprecisió, de inconsistència,
 de ignorància, en una paraula, de desordre.
 Ser nihilista integral per pagar borbis amb
 millors bones, seria una gran cosa!

A més a més de tot això, hi ha un altre
 element de confusió que augmenta el des-
 ordre: són les qualitats de l'individu moral emprades
 o portades a l'excés (imaginació, blaugustge, plaer,
 imitació, etc.) Cal repetir encara allò que heia:
 que és difícil l'equilibri, la justa mesura!

Una de les causes importants de molts des-
 ordres amb la conseqüent aportació de incons-
 tància i de inconseqüència, és la manca d'limi-
 re arbitri sobre les activitats individuals de l'in-
 dividu. L'activitat individual en la societat és, la
 més vegades, imposada directament o indirecte, per
 la imposició, rare, ocasional per la vocació,
 l'ofici per impotència (del mitjà, de l'època, de
 cost, del moment, etc.) és el que homina.
 En una bona societat podríem arribar a un
 mínim de impositcions i violències de tota me-

1840

era i ara hi ha partit, un 100/100 d'imposicions.

La desigualtat de les races? És que valen més
unes que altres, altres? Si ens nitrem des del punt
de vista del concepte actual de races, evidentment
que algunes són superiors a d'altres, però com que la
llei que les regeix és la de créixer, créixer, viure,
perfeccionar-se, degenerar-se o ipòques ascendent
i decendent i morir, no es pot fer una situa-
ció de lloc sobre el panorama que presenten
les races en el reduït espai d'un segle o d'un
estat històric. Només havent-nos arribat la època
històrica que l'home coneix, no hem vist dier-
se races pujar i baixar? En els temps de la ci-
vilització egípcia, xinesa o grega moderna, segura-
ment que els consideraven superiors a les altres ra-
ces existents, en canvi, avui, ningú sensat po-
ria dir que els xinesos (malgrat el seu comença-
ment d'ascendència) són una raça superior,
ni els egipcis, ni els moderns grecs moderns.
Qui ha vist els àrabs i qui els veu! En canvi,
hi ha hagut una època que foren els més brillants.
Hem podria dir que les races del centre d'Àfrica, del
Pacífic o els indígenes primitius d'Amèrica, són
races inferiors. Poter n'hi, poder encara en hem arri-
bat al grau de perfecció que d'altres l'han obtingut,
potser les d'Àfrica, però n'hi les del Pacífic centre i
sud i les d'Amèrica, i addue de les de l'Àfrica ma-
teix, ens haguessin precedit en l'hercúlea
civilitat i avui, i des de n'hi, antiguessin en deca-
dència o en desaparició? No podrien dir res en
favor d'això, aquests vestigis del Pacífic i del
centre Amèrica?

Ara em podríem demanar les causes d'aquelles accidents i decadències dels pobles, perquè alguns, vells, per conseqüències polítiques, han arribat a evolucionar amb el concepte general de determinats estats; però la causa principal és el declivisme que s'el·lix, produït de l'abundància en l'estat superior que ha arribat una d'aquelles col·lectivitats humanes, és el que se'n podria dir un païssim, una història, un abando de les virtuts morals i espirituals per donar pas al més depravat del materialisme, insouciant.

N'hi ha que no concebeixen que un gran estat modern, fort i homogeni, pugui desaparèixer, una Anglaterra, França, Alemanya, etc., diuen que seria negar la grandiosa tradició que aquestes grans agrupacions han produït. És que no es sap perquè l'estat romà, el succedonès, el persa, el mongol, etc. & seure que s'hagin oblidat els beneficis que aportaren? Jo crec que si la societat s'hagués de continuar existint amb els principis que avui regeixen, tots aquests grans estats se'n haurien desapareixent i més ràpidament del que molts creuen, i si l'organització humana per uns altres vicis, també es transformava a la llarga, alguns ben de pressa, d'altres no tant.

En el sentit general de la massa humana el que cal és la justa mesura, el nivell en l'exercici i desenvolupament físic-intel·lectual. La nostra era, malgrat els grans avantatges de la civilització, és una de les més desequilibrades físic-intel·lectuals, l'home-pesa o l'home-misquin

creat per la imposició egoïsta de la societat, atrofien l'organisme humà; clar que això sobre una generació ni més, no és gaire sensible, però a la fi transfereix tota una col·lectivitat.

En una societat futura caldrà tenir compte d'aquest nivell físico-intel·lectual si volem conservar el més possible les raïces des del punt de vista fisiològic i avançar el més possible des del punt de vista intel·lectual.

Dijendur, dia 1er d'octubre del 1943.

Avui he tornat a treballar a la vineja. Formem a començar a llaurar.

He rebut resposta, a correu seguit, a la lletra de sis pàgines que vaig adreçar al Consell d'Empunya i Site. Em convoca a que hi vagi. No sé per què em sembla que està empipat i mena vol jugar una.

Acabo de llegir el volum Plató, de la col·lecció "Philosophes". El títol molt important, sobretot sobre les seves concepcions de l'estat i la política, és molt bo, magnífic. Ell m'ha fet reconlar de nou el que deia sobre el somni d'una societat humana que fos veritablement honor al seu nom. Allò dels governants filòsofs és molt bo; quinqüestime que malgrat més de dos mil·lions d'anys, encara no s'ha pogut veure els filòsofs governant o els governants arribant filòsofs. L'estat ideal d'en Platon, en línia general, és excel·lent. Mentre la política aulli de gust o no, tota la societat d'aventura, arribista i pòquer-vergonys de tota mena, no li donarà gaire esperances que els filòsofs go-

verrin els pobles; aquests homes superiors, suposent que acceptin el participar-hi, acobiran essent verents pels seus escrúpols i desvergonyits. Tantmateix, caldria fer quelcom perquè això no arribés a fi que el més ràpidament possible poguéssim iniciar la implantació d'aquesta societat mundial, per la qual cada dia hi penso més. Com més hi penso més en som compte que s'imposa un enfonsament de tota l'organització actual, en tots els seus nivells; un cop tot a terra, podríem tornar a bastir cada ciència o activitat humana, amb objectius verisòfics. De totes les peces destacades de la vella societat, se'n podria apropiar una bona colla, però la majoria no tindrien cap pla. Ah, si això pogués realitzar-se i en Plató pogués veure-ho! no seria igual com ell ho imaginà, però em sembla que ho aprovaria tot o quasi.

Aquí ací és un dels problemes que seria vingut donar a la memòria i que necessita una profunda reforma: el de la producció i producció d'aliments destinats a l'home. Sobre quins són els millors, malgrat que hi penso encara molt poc, no m'he pogut promoure. Mes el que no es pot admetre és que doni, l'egoisme dels productors, (manufacteres o naturals) els comerciants, els intermediaris, els transports, etc., fan que la major part dels aliments siguin falsificats, deteriorats, anti-higiènics, en una paraula, que no remuneren les condicions plenes que necessiten, que te-

1944

men i que l'home pot aspirar. Cada dia em do-
no més compte de l'immens que és aquest
problema i de que em sembla que ens hem
allunyat força del nostre veritable comú, sense
que per això vulgui fer abstracció de l'època actual,
em refereixo a la disbarata i al desordre d'abans
de la guerra.

Dimenge, dia 3 d'octubre.

Per matí he anat a passejar fins a Obel-
lihan i Aiguan, i per la tarda he anat al cinema
a Pèzenas, he comprat un llibre i tres revistes, en
mapa-mundi, un del Pacífic-Nord i un altre del
Pacífic-Sud. Ara els ocupo de col·locar i m'he tornat cap
a Aiguan una estona perquè he promès, near a cer-
car l'Elisabeth.

Després: "N'oubliez pas de haïr!" L'air dolent,
què injuri, i què insulta que és el títol i tot el que
segueix! Dir molt poc en favor dels que han deixat
publicar això. Amb gent així no es pot fer res de ben
fet. Quina llàstima que existissin en tot els bàrbars!

Dimarts, dia 5 d'octubre.

He llegit el volum "Claude Bernard" de la
"Col·lecció Philosophie". Encara que aquest llibre és
més mèdica que filosòfica - es tracta d'un fisiòleg-
ta - una consideració i una crítica de treball
que interessa la filosofia. A més a més, dir que
s'hi plantja molt amb els filòsofs, malgrat que
no els hi fa tota la justícia que es mereixen. En
Claude Bernard és, amb N. August Comte, el
primer gran pensador del Miquel francès en ar-
rendència.

1845

En la seva obra capital: "Introducció a l'estudi de la medicina experimental", desenvolupa uns principis molt interessants: bons és que m'ha fet veure la necessitat de llegir completament aquesta obra. Fins aquí era una altra coincidència que ignorava: jo deia que volia crear una ciència de la filosofia perquè els sistemes no eren bons, i per això vaig establir l'estudi de la Verisofia, les bases de la qual encara no he delimitat, però que fins ara projecte des de fa un cert temps. De tota manera, com que no havia llegit de cap filòsof que s'hagués de destruir la manera sistemàtica de filosofar i també influenciat per la primera lletra del Dr. Challenge, vaig arribar a tractar un xic en la meua primitiva idealitat; però, ara no tinc en donar compte que la meua idea era bona sinó que es reafirma davant de la confirmació d'un experimentador de la talla del Claudi Bernard, d'un positivista científic encara que no estigui d'acord amb el positivisme filosòfic del seu fundador; sin que no hi està d'acord i potser té raó - perquè en Comte, sense voler-ho, tenia a faltar una altra sistema.

Una altra correspondència de idees amb el Claudi Bernard és que de jove ja dubta de l'eficàcia de la medicina del seu temps. Jo he arribat a dubtar de la del meu, sinó en termes generals, almenys sobre molts particulars, i estenc encara que hi ha molta modificació.

1846

Hiu també una profunda divergència sobre els filòsofs i els savis: Per ell el primer són els savis deixant la filosofia al paper de gimnàstica intel·lectual general. Segurament ignora ho volgués, però, que sense la filosofia no haguessin estat possibles els savis de laboratori; ni aquests existeixen si no és la filosofia que interroga i la ciència que contesta en tot el que pot, la ciència, a més a més, no s'ha d'oblidar que és una filla de la filosofia; els grans camins emprats per moltes ciències, no han estat primer presentats per la filosofia? Poter tots els savis que han descobert directament o indirecta alguna cosa, ho han pogut gràcies al coneixement, per un principi filosòfic encara que aquest no pertanyés a cap sistema. Molts d'aquests savis, no és la totalitat, no són altra cosa que els auxiliars precisos de la filosofia, els experimentadors, els controladors. Què haviem pot ésser un genial al seu laboratori i en la vida moral tenir moltes imperfeccions, defectes i tares; en canvi, el filòsof és el prototipus de l'home superior; tot, moralment, són homes superiors, de tots les escoles; només varia la interpretació dels problemes d'acord amb llurs sistemes. Aquest és el més gran defecte de la filosofia; però si en fi pensar es pot, els filòsofs científicament encara de fer-ho sistemàticament, no s'haurien mes el definitiu canvi?

Finalment gaire s'extendria un més, però no tinc temps.

1847

Dissabte, dia 9 d'octubre.

He acabat de llegir un altre volum sobre en Marc-Aureli. Aquest filòsof-emperador té coses molt bones, sobretot les seves idees sobre la societat. En Marc-Aureli és el primer exemple arribat al poder polític que presentava en Plató, la màxima: és que aquest exemple ja tan llunyà, no ha estat imitat. El seu estoïcisme clàssic és molt bo, però per mi no hi ha ni estoïcisme ni cristianisme, sinó un equilibristisme; la moral transigent i falsa és inútil per la felicitat de la humanitat.

La lectura d'en Marc-Aureli m'ha suscitat moltes idees i comentaris, però com que no tinc el llibre al meu abastament, no me'n recordo.

Des d'anir al març que em trobo ací a Clermont l'Herault, m'hi he vingut per passar uns dies a costat del meu amic Careres. Anir entiguérem passejant i parlant tot el dia i fins a ben tard de la nit.

Dimenge, dia 10 d'octubre.

Anit anàrem a ballar a una casa particular on passàrem una bona estona. Després arribàrem ací a la cambra on amb el meu amic i jo ens bevèrem un bon got de llet. Un cop al llit ens posàrem a parlar de filòsofia i a propòsit d'un llibre sobre en Nietzsche que jo havia portat, ell en començà a fer bona dient que havia intentat llegir-lo i a les seves pàgines li havia fet l'efecte del més potent somnífer, comentant

1948

Dormint com un home. Tot això eit i'apetit amb la pràctica que ell té, em feia riure molt tant de gust que vaig acabar saltant del llit perquè tot em feia burla.

Dilluns, dia 11 d'octubre.

Avui vaig arribar de Clermont i aquest matí he anat a veure en Joffe al qual li heu robat l'aparell de ràdio en un moment que no hi havia ningú a casa. És un cas que no és ardent, però sí barra.

Ja he rebut el curs complet del Cours de Filosofia Positiva d'August Comte, compost de six grossos volums que sumen més de tres-cents pàgines. De seguida que heu acabat en Nietzsche i un altre llibre, em posaré a estudiar l'obra d'en Comte.

Dimarts, dia 12 d'octubre.

Passo el matí exercicint a casa.

Per la tarda he anat a Servian.

Com que per falta de vent no tenim electricitat, no puc a penes ni llegir ni exercir, car el petroli està molt car.

Dimecres, dia 13 d'octubre.

He tornat a clamar avui. Fins ara res més de nou.

He acabat de llegir el darrer volum que tinc de la col·lecció "Philosophie". Està dedicat a Nietzsche. La seva lectura l'he trobada molt interessant encara que no combregui amb la seva filosofia. En principi admeto

la hipòtesis que formula l'autor del llibre, el Sr. Cresson, o sigui que és l'obra d'un maelent mental i muscular. Però aquesta maelaltia és la causant de tota l'original obra d'eu Nietzsche així com també de les contradiccions i incoherències que conté. La primera part de la seva filosofia i la més important, té el mèrit d'ésser original, estranya, audaç i, el més important, manca a un objectiu - equivocat o no - filosòfic determinat. La segona part no es contradiu seriosament amb la primera i és acceptable; en canvi, la tercera, per coordinar amb la primera no hi ha manera, no dir ni veure, és una flagrant contradicció, una incoherència evident fins a tal punt que no sembla del mateix autor, o menys ni finsament és el mateix individu, intel·lectualment no ho és. Serà degut a la seva paràlisi, el canvi? Per a què tant lluitar per crear el sobre-homme si hem de tornar als déters eterns? Aquesta tercera part encara millor als musulmans, als fatalistes, que no als grans combatents dels super-homes. Val la pena de baixar al mateix nivell natural d'acció i de llei que la que donaria la selva, inaugurar l'immortalisme, revisar tots els valors, crear el super-homme, si sabem que eternament tot es reproduirà indistintament? No; decididament no. Aquesta filosofia encara millor a un materialisme integral, la qual, indubtablement ho és, únicament que el retorn etern és volunt

1850

i. incoherent.

Criticant solament la segona primera part, té moltes coses atenebles. En primer lloc no crec que tingim d'anar al super-homme quan encara no hem passat per l'home simplement. No voldria més, pensar en crear l'home físic i moral primer? Primer que existeixi l'home pur, equilibrat físicament i intel·lectual. L'home moral, no de la moral d'home naturalment, l'home humà. És això ja seria prou de moment, prou i molt, moltíssim.

D'acord amb la importància que dona al físic humà. Jo mateix, abans de llegir-lo, ja havia reconegut aquesta necessitat; d'acord amb certs distíngs contra el cristianisme; molts són excel·lents, d'altres no tant; d'acord amb la importància de la procreació, sense que ni hagi promoueix encara sobre les seues tiràniques mesures.⁽¹⁾ En fi, dins del seu daltabais encara té certes coses encertades, però en general, com a doctrina, no hi puc estar d'acord; fa massa culte a la violència, de la força, del fort sobre el feble, del mestre sobre l'aprenent; desgraciats els febles! han d'estar al servei dels forts, dels poderosos, etc., etc.; no hi puc estar d'acord perquè jo intento un esforç semblant al seu amb la meua verisofia, però amb bases i objectius diferents.

Llegint en Nietzsche es veu la inspiració de certs doctres polítics autoritaris moderns. Ara compreneu certes coses d'aquests

(1) d'acord contra la pietat.

1951

doctrines polítiques que abans no comprenia
gaire bé. Don Nietzsche és el filòsof del Hitler;
una comprenió perquè aquest regalà recent-
ment a en Mussolini una edició de les obres
completes del Mestre feta especialment amb a-
questa intenció. Del que és curiós de notar és
que els dos grans moviments polítics que fan
tocar el món, s'inspiren ambdós de dos ale-
manys, Marx i Nietzsche; malgrat ésser qu-
ènties hi ha un abisme de mort de l'un
a l'altre, un abisme que ultrapassa les fron-
teres alemanyes, que abarca tot el món.
Quan sento dir que cal odiar als alemanys!...

No em puc estendre més comentant
aquest llibre, malgrat que s'ho val; té mol-
ta, cores dignes, de crítica. En tot cas és una fi-
losofia que no cal oblidar sobretot en aquesta
època. Fine games de coneixel més a fons i a
aquest efecte he anotat algunes obres seves per
lleir després; avui és de gran actualitat i
em sembla que com a filosofia revolucio-
nària deixarà un record i una història
que donarà lloc a no poques polèmiques,
i es posarà definitivament en clar si és l'a-
bra d'un desequilibrat i d'un molot o
d'un geni indiferent.

Dijous, dia 14 d'octubre.

Quels nous importants avui a la premsa:
Una és la declaració de guerra a Alemanya
per part de la Itàlia de Badoglio i l'altra és el
descembarc de forces angleses a les illes Açores.

1852

Sobre la primera notícia, ja ho veus com
acaben certz coses; en Badoglio, el senyor del
feixisme dels bons temps, el vice-rei d'Etiòpia,
el duc d'Abissínia, ha acabat abundantment,
trouissant i finalment declarant la guerra
al seu antic company d'armes. Per mi aques-
ta mena de gent són despreciables i malgrat
el canvi de bandera, no o'ha d'oblidar el que
foren. Si no estaven d'acord amb en Mussolini,
ho haurien pogut demostrar altament i
molt abans, ara no mereixen altra qualifi-
catiu que losers. raps.

El cas de Portugal que coneixeu les bases
de les coses, als anglesos, podria ésser una altra
acció semblant a la italiana, senyar-se amb
solut. Dintz penques i quina bona! N'hi ha
que no ho obliden, n'hi ha que es recorden del
passat d'algunes personatges i ara tenen ver-
gonya per ells perquè ells van incapsacole
tenir-ne.

Dissabte, dia 16 d'octubre

El dia 5 d'aquest mes, acabà l'ofensiva
d'estiu dels soviets sobre el front de l'est. A aquei-
xa data representava les mesos justos de combats
ofensius ininterromputs de l'exèrcit roig els
quals el portaren de darrera Orel fins a Pamel,
Kiev, etc., en línia general fins al Dniéper de
Smolensk a Zaporozje i d'allí fins a Melitopol
seguint el ferrocarril de Karkov a Crimea. A l'in-
dormà del 5 d'octubre, sense parar ni un sol
moment, l'exèrcit roig inicià l'ofensiva

de tardar la qual comença a donar els seus resultats: passatge del Dnieper en diversos punts, presa de nous territoris, de la ciutat de Zaporozje, i regous la premsa d'aviu, estan sobre Pamel, Kiev i Melitopol. Tot això al quart mes d'ofensiva ininterrompuda i victoriosa.

El Japó que fa un esforç extraordinari a l'entrar en guerra contra els anglo-americsans, ara fa temps que no ha fet res que es pugui comparar a aquells èxits magnífics no ataca, només es defensa acamissadament i políticament treballa molt en els territoris que ocupa. Recordo que Birmaníia que era un simple província de l'imperi de la Índia dels anglesos, l'ha proclamada independent; ara és el cas de les illes Filipines les quals, tota els seus auspícis, acaben de proclamar també la seva independència, és a dir que amb un any d'ocupació, els japonesos han fet més que els americans der de que ~~els~~ prengueren als espanyols; els ianquis, a la fi, havien promès la independència als filipines pel 1946, els japonesos van molt més de pressa.

Dimenge dia 17 d'octubre.

Heu anat a cantar a la "Motte" i heu ben resultat com a xops.

Per la tarda he anat a Servian passant per Abeilhan. També m'he resultat una mica. Res més de nou, sapar i a cantar.

1954

Dilluns, dia 18 d'octubre.

He anat al Grup de Treballadors al qual pertanyo, a demanar la roba que em correspon. Val a dir que m'han donat més coses de les que em pensava: sabots, espadanyes, dues camises, un pantaló, una bufanda, una finta i una friambresca. El millor són les sabots i una camisa.

Dimarts, dia 19 d'octubre.

A la fi s'ha aconseguit reunir en la Conferència tripartita, als anglesos, americans i Soviets. Han dit que aquest darrer, han imposat el lloc, Moscou, i que m'imposaran les condicions. No es pot dir res encara, en si bé s'inaugurarà avui, la sessió no fou més que preliminar.

El Tàlber, per la seva banda, també fa conferències. Fa pocs dies rebí als governadors i als signataris del Partit. Avui fou una reunió més vasta: "comandants militars dels districtes, caps de l'alt comandament de la marina, almiralls comandants, generals comandants de l'exèrcit de l'aire, metges i intendants en cap i nombrosos oficials superiors de l'alt comandament".

He anat de llegir el llibre - fora de programa - que vaig comprar a Pigeuz. Me l'imaginava de caire polític, essent traduït del rus i portant un títol tan pompos: "Où! si l'Humanité n'avait qu'une seule tête!", però resulta que és o vol ésser de caire cien-

típic. filantròpic, ara que no resulta científic ni filantròpic, ni literari; interessa més interessat, decepciona en el conjunt precisament perquè no reposa sobre cap base. L'experiència paradoxal i excessivament exagerada és la següent: la captura d'un mono rei de les selves de Guinea, al Congo-belga, i l'educació humana que un professor li dona, arribant a parlar francès, anglès i conèixer el rus, i en quant a cultura, arriba a un grau que critica tota la societat humana, tota la història i tota la civilització humana. A la fi, acaba odiant a l'home per la seva enorme maldat i finalment es suïcida. El tema és bo, però el trobo mal explicat i pitjor conduït, i sobretot, científicament, resulta molt exagerat. L'autor d'aquest llibre s'anomena Gobbert, nom que no té res d'aragones; el que sí es podria assegurar és que aquest rus no veu a Rússia i que no està gaire d'acord amb els russos, potser és un antipolifilantròpic rus enigmàtic.

Dijous, dia 21 d'octubre.

Com que fa vent fortíssim a Terracina elèctrica; aprofitant-la, aquest vespre, després de sopar, em quedaré a estudiar el curs de Filosofia Positiva d'en Comte, del qual extic tret just a la segona lliçó.

Dissabte, dia 23 d'octubre.

Conte d'ahir i avui he estat de pre-

1856

per el correu al dia, escrivint a la Mame-
lita i a la Nati. A la primera insistència
en fer-li comprendre que no perdi el
temps en això; al l'endemà, ho dic a la
Nati i ho he dit al meu germà perquè
li diguin en forma més suau. Sento que
no entenci, però que hi puc fer-hi jo? No és
pas la sola que li passa això, en canvi, jo,
per ara, no puc comprendre sincerament
a cap.

Dimenge, dia 24 d'octubre.

He sortit per fer una visita al meu i
m'han invitat a dinar a Abbeville nostre.
Heu fet una sobretaula enorme i interessant
parlant de moltes coses fins a les 12 de la
tarda. Després he anat a visitar la dona d'un
amic que ha tingut una neura, i heu ací
el dimenge passat.

Dilluns, dia 25 d'octubre.

He anat a Pézenas a veure un senyor
ben amable. Com que hi he restat tota
la tarda, he comprat dos llibres i he fet
un agradable tour al barri antic de la
ciutat el qual és magnífic; pocs ciutats
de France conservent, a proporcio, tantes
cases dels segles XIII al XVII. Hi ha un carrer
que no hi ha ni una sola casa moderna
ni reformada exteriorment, hom s'ima-
gina transportat a l'epoca medieval.

1957

Dimarts, dia 26 d'octubre.

He anat a Montpeller a veure uns papers molt semblats. Al mateix temps he trobat de veure dos amics més i jo els he trobat a casa. Al vespre he retornat per la mateixa línia. He aprofitat per llegir un precís d'astronomia.

Dimecres, dia 27 d'octubre.

Res de nou particularment. Com que he plagut encara de llavors he fet de arretar.

Noves de guerra concisament així:
a Itàlia, i des de fa molts dies, res de nou en tot el front. Tòthom s'havia comptat que només hi ha els russos que lluiten; els anglo-americans cada dia estan més desprestigiats, tothom gira llurs esperances vers l'Est. En aquest front s'ha enfonsat tota l'ala dreta alemanya; els sovietes fan una gran maniobra en finalle on hi encercelen més d'un milió d'alemanys. En la meua vorta maniobra d'encercament que s'ha vist. Si aquest fantàstic cop els surt bé, canvià tota la Crimea sense combatre quan es va contar tant i tant per prendre-la.

Dimecres, dia 29 de setembre.

Continuo pensant sovint amb desig de les facets per mi més importants de la filosofia d'en Nietzsche: la del super-homme i la de l'immoralisme. He arribat a considerar

1858

com ell, que l'home és això que existeix ara, aquesta criatura terrible instantàniament, inconscient, inconseqüent, que cal crear un tipus millor d'home, una mena de super-home a la manera nietzschiana, però sense necessitat de dir-li aquest nom o almenys, abans d'arribar a la creació efectiva del super-home, entenc de s'ha de tractar de millorar el més possible la categoria d'home. Si, s'ha de crear primer l'home moral, físic i intel·lectual, s'ha de millorar fins al màxim individual, tot individu a aquesta categoria general. Després, si pot ésser, anirem a la creació del super-home efectiu, encara que no seguim la fórmula clàssica nietzschiana. El que resumeixo és que no es pot avançar ⁿⁱ si hi ha necessitat de crear formes noves, a un estatge superior sense poder avançar per l'evolució moral, sobretot quan, en aquest cas, no es pot negligir.

Un cas semblant es presenta amb l'immoralisme que ell innegablement existeix. En canvi, una etapa d'immoralisme natural o millor dit sociològic, es pot prevenir, com a etapa de transició, si s'atribuïa a instaurar revolucionàriament, una societat proletària o socialista. Les virtuts, els instints naturals alliberats de les traves imposades durant regles, es desenvolupen, almenys els innascibles i els moments de suficient cultura a una distància que no serà ni natural ni moral. Tantmateix,

serà breu perquè - si es fa - el principi de llibertat la reduirà considerablement.

Dimanche, dia 21 d'octubre.

Pel motiu he fet de llemptarme en preparació per l'hivern que arriba. Aquesta tarda, si no plou, aniré a Abailhan.

Llegint certes coses, excitant-me d'altres, més d'un cop et veus desquantat al veure l'impulsió que animen aquests homes. Honoríficat de veure i preveure tanta cosa, em deueno feliçment a la història de la Humanitat serà sempre una història de vicissituds?

Albir em digueren que la ràdio havia anunciat que a Espanya, el general Orgaz, acompanyat de sis o set generals més, havien adreçat una flota oberta a en Franco, dient-li que s'interfessi de cap d'Estat a fi d'establir una monarquia constitucional. Què vol dir tot això? Serà un canvi de canvi? És que es volen ocupar amb volunt? A la millor volen seguir l'exemple de Portugal. No es pot dir res encara.

Als casos sovint registrats de demències entre els grans homes m'ha fet pensar força seriósment aquesta qüestió. Hi ha qui s'ha gosat dir que aquest geni són uns desplaçats, uns anormalitats. Poter sí, però en tot cas, en tot un altre sentit del que vol dir la població. A mi em sembla que força casos de demència d'aquest gènere podrien ésser

1860

provocats per un desequilibri físic-intel·lectual de l'individu. La passió, dolenta en tota manifestació, s'apodera d'alguns genis i aquests, arrosegats per leur passió, arriben, de vegades, a crear coses meravelloses. Aquesta passió i l'esforç de la creació, obliquen al camí a realitzar un esforç tan enorme que alguns venen a perdre l'equilibri i a continuar, al cap d'un cert temps, treballant novament. Jo entenc, però, que aquests casos, força freqüents, no s'haurien de donar mai o molt rarament. La solta és que aquests senyors, tot i ésser genis, psicològicament parlant no saben mantenir la justa mesura físic-intel·lectual i desequilibren el cos i el conjunt de l'organisme per excés o argotament de les funcions intel·lectuals; són més apassionats d'una bona cosa que també fa mal. A mi em sembla que no s'hauria d'arribar a aquest extrem sinó que els genis de qualsevol espècie, haurien d'èsser novament i psicològicament, homes ben equilibrats; no hauria ésser un xic científicament parlant, s'ha d'ésser també íntegre emocionalment. El filòsof ha d'ésser científic entretant, el científic ha d'ésser filòsof en tot.

Estic veient que el temps s'ha anat, noté gaire, se contasta-me a la meua reguallera. No sol es resisteixen a fer un treball efectiu, aquesta gent, sinó que a més a més volen ignorar la veritable font i origen de

l'occitanisme. En quant al silenci del Mestre Folbra no sé què pensar-ne. Ah! El senyor Chalange tanpoc contesta! Poter es com a consciència de què, segons he dit la ràdio anglesa, s'ha passat amb el col·laboracionista. Ben curta creure això d'aquest senyor després de conèixer un xic la seva obra; adoncs, ni és així tanpoc q'explica gaire bé un corrent així a la seva avançada edat.

Dilluns, dia 1er de novembre del 1943

Aquí es fa festa amb motiu d'ésser l'otsant. Havia pensat en anar a Pèriers si feia bo, però des de les quatre del matí que està plovent en pluja agrícola, o sigui de la que coua els camps, no valdria la pena però seguit. Potser aquest nou any no serà tan sec que els altres dos precedents.

Alm vaig intentar criticar davant els amics que vaig anar a veure, alguns dels procediments que s'empren: llistes negres, exaltació de l'odi, de la venjança, etc. Els hi vaig remarcar que es prepara una riada de sang immensa per després de la guerra, on, com passa a Espanya, hi haurà molt d'injust. Entenguereu d'acord amb mi sobre aquest riu de sang que rejorà, però el canviarà com inevitable. Si en gran part potser ho és per falta d'elements bons servidors d'un règim a implantar, és una gran llàstima reconèixer-ne l'existència i no poder-ho evitar. Recordo que en el 1936 no pots fran-

uros i europeus, i horroritzaven dels "crims" comesos pels rojos i odiava pels blancs espanyols. Demà la taca negra que sembrà la glòria de la nostra revolució s'abolirà sobre Europa entera i també desprestigiaria forsa els que la representen. És inevitable? En certa manera sí, però si hi haquiés més homes que no odiessin ni tinguessin esperit de venjança, es podria evitar molts crims injusts. Jo que vaig desaprovant els excessos de la nostra revolució, que vaig condemnar els de l'enemic perquè perquè era l'opressor estatal que ho feia mentre que al nostre camp eren els irresponsables, al marge d'un govern sense autoritat, en revolució d'uni de voler construir quelcom es prepara per l'avenir i en demano encara, dolorosament, fins a quan la història de la Humanitat serà una història de matings?

Vaig llegint el primer volum del Cours de Philosophie Positive d'en Comte. He acabat la dotzena lliçó. Val dir que com està consagrat a l'estudi de la matemàtica, poca cosa hi comprèn. En protegir la ciència, d'entre les misericòrdies, que desconeix més; ningú me'n ha ensenyat, i en principi, crec que és també per la que tinc menys aptitud. He dit perquè preme com a punt de sortida la poca afició que he tingut pel càlcul dels valors o aritmètica, mai m'ha interessat profundament; mentre en vaig estudiar, sense apropiat-ne, aconseguia fàcilment fer un lloc honorable i en el càlcul mercantil, a la pràc-

1863

tica, vaig arribar a dominar-lo completament. Però després ho oblidó amb molta facilitat, potser perquè mai he tingut la sort de que se m'ensenyés pedagògicament res del que sé o he sabut sobre la ciència matemàtica, potser per això, aquest conjunt d'entrebats aritmètics s'enfonsa més sovint del que caldria per manca de base. Degut a això havia arribat a creure que era manca d'op-
titud meua a assimilar-ho, però un cop he arribat a donar-me compte de l'enorme im-
portància d'aquesta ciència, la qual es pot dir que desconeix quasi en absolut. Sempre completament el còlera de les funcions i tota l'enormitat que se'n deriva, he pensat que si ho estudiés progressivament, podria arri-
bar a assimilar tot el que em convé per prosseguir els meus treballs filosòfics, i he pensat encara que no és massa tard per poder-me a estudiar-lo des de que pugui re-
tornar a la meua vida normal. Sobretot m'he-
queixo l'exemple del cèlebre escriptor H.G. Wells, el qual a setenta-set anys o se'n va d'inscriure a la Universitat de Londres per passar el doc-
torat de ciències.

Per una de les coses que més sentís la des-
aparició d'aquesta maleïda societat actual,
és per què desapareixi la possibilitat de crear-se
nous oracles, com el meu, que volguent
estudiar fins a la mesura de les meues apti-
tuds no he pogut arribar ni a la meitat.
Si jo com molts d'altres n'heure estat víctima,

1864

evitar almenys que en l'excursió n'hi pugui continuar havent-hi.

Com que no tinc res a dir sobre el que he escrit sobre la moral avui aquests aquests principis: el bé és la salvaguarda d'un interès personal o del l'estat d'un estat. La moral és la forma "decent" que vol prendre aquesta salvaguarda.

Com que no he pogut de plaure durant tot el dia, no he sortit de casa més que per anar a la comuna. Ben passat les hores lleigint i escrivint.

Dimarts, dia 2 de novembre.

Ahí veig començar a llegir, per primera vegada, una edició recopilada cristiana dels Sant Evangelis de nostre Senyor Jesús. Crist. És el primer llibre religiós oficial que conec en les meves mans. Fins ara la seva lectura no m'havia res de nou si no és a donar-me un millor compte de les moltes besties que conté. Fa força temps que sento la necessitat de llegir una bona edició de la Bíblia sense haver tingut encara l'ocasió; en quant la tinc qui no puc desapropiar-la per cercar-ne més bé de moltes altres falsetats.

Dimecres, dia 3 de novembre.

La premsa d'aquí porta un petit resum de l'acordat a la Conferència de Moscou on, ultra l'Anglaterra, els E.E.U.U. i la U.R.S.S. hi estava representada la Xina per mitjà del seu

1865

ambaixador de Moscú. El que se ve es que si res. Llegixo que han parlat dels règims i cont futurs de l'Àustria, Itàlia; que s'ha creat una o varies comissions consultatives d'affers europeus, etc.; però no es diuen mot sobre les fronteres occidentals de la U.R.S.S. ni sobre el segon front. Haurem d'operar els efectes per veure si es infirmen més. Ah! El que sembla és que ara, després d'aquesta conferència de ministres, vindrà una conferència de caps de govern del terçet anglo-rus-americà.

A la fi de la setmana passada, la ràdio anuncià que a Espanya, un grup de set o vuit generals, entre els quals s'hi trobaven els autèntics Orgaz i Varela, demanaven la dimissió d'en Franco i l'establiment d'una monarquia. Operava que confirmessin la notícia els diaris, però el nostre no n'ha dit res encara. No se'com haurà acabat l'aventura.

Dijous, dia 4 de novembre.

He acabat de llegir l'Evangeli i vida de Jesús-Crist. Amb la lectura d'aquest llibre m'he donat compte dels motius naturals i oficials que han donat o que donaven raïssa a la creació, per deferència, de la religió catòlica. Sense temps ni ganes de fer una extensa crítica, vao a dir que és una martina que aquest temps Jesús-Crist hagi existit, malgrat que, si no hagués tingut la pretensió de creure's investit de potència divina, hagués estat un gran home

(1) Si existís.

1866

moral i un venerable filòsof místic. Si s'ha-
 qués volent mantenir en aquests límits, que
 even els seus, avui figuraria en un lloc d'h-
 nor dins de la història de la filorofia; no hagué-
 esset, segurament, tan famós com ha estat i és,
 però també hagué produït molts menys vícti-
 mes que les innumbrables que ha costat l'establi-
 ment i manteniment d'aquesta religió i
 de les diverses degeneracions que ha donat
 lloc. És dolorós recordar, però és veritat,
 que un home tan pacífic com ell, hagi
 estat el que ha fet més víctimes humanes,
 i en total per res, car si els jueus el varen
 condemnar per no ésser el Messies esperat,
 no s'equivocaven; en quant als seus se-
 quidors s'haurien ja d'haver-se donat comp-
 te que llur camí no conduïx a res, més
 i altres esperen doncs, una cosa que no ha
 de venir, sobretot segons la seva pobre
 imaginació. Els jueus que l'esperaven per
 per un temps immediat ja llavors, fa
 dos mil anys que esperen en va, els
 catòlics esperen també en va, aquest re-
 ser jut final, els catòlics i tots els que s'en
 derivaven. El món de l'avvenir, les genera-
 cions futures, en jutjant molt malament
 d'haver donat una tan considerable importan-
 cia a aquest personatge; llur jutjament, per
 molt sever que sigui, serà molt increment.

Dimarts, dia 5 de novembre.

Aquí vaig acabar de llegir el primer

1867

volumen de la Filosofia Positiva. Es compoſa de setze llibres de matemàtiques i dues de preliminars. Aquests primers tenen una gran importància perquè esbossen el gran programa de la filosofia positiva i estableix la seva famosa Llei dels tres estats, teològic, metafísic i científic o positiv, la qual em captiva ja la primera vegada que vaig conèixer-la.

Aquí he començat a llegir el segon volum on filòsof sobre astronomia i física seguint l'ordre enciclopèdic que proposa sobre la classificació de les ciències en la segona lliçó del primer volum. Novament he pogut llegir la primera lliçó d'aquest segon volum o sigui la dinovena. M'ha agradat molt, potser perquè m'hi sentí molt més que no pas en les matemàtiques i ho he comprès tot. El meu principi de veritat relativa que estableixo en filosofia veritòfica, concorda admirablement amb el seu gran diu "que mentre no vegeu netament una cosa, deuen suspèndre tot juí definitiu fins que el progrés de les ciències conèixeres, refals, vingui a procurar-nos aqueixes indicacions decitives; aquesta disposició d'esperit tan necessària és realment molt rara de trobar." Això ho diu arrel de la importància que tenen certs llibres naturals i dels grans caps que l'astronomia ha clavat a la teologia i a la metafísica, o sent a l'autent, en bé inextinguible al raonament humà. Una altra distin-

1868

ció que en plan és la diferència que hi ha entre l'univers que nosaltres habitem o pertanyem i la immensitat dels espais: dir que no s'ha de confondre el nostre univers solament amb el general. Si el solar pogués arribar a conèixer-lo força profundament, el general ens enganyaria sempre. Es imagini que llegim això escrit de una d'homes autoritzada, en contra de les estúpides fantasies dels metafísics de les causes finals i dels objectius i ordre en la natura. No hi ha res essencialment ordenat en el nostre sistema solar ni molt menys en la Terra, no hi ha més que lluita pel manteniment de l'èsser i adaptació; lluita precisament perquè no s'esti d'acord o no hi ha d'acord ni amb el nostre univers, ni amb la natura, ni amb la societat. Quan hom s'encontra una cosa amb una meravella terrestre o celeste, corre el perill d'oblidar o de no veure les imperfeccions de tot el conjunt; dir com hi ha qui s'ha atrevit a dir-ho, que el nostre món és el millor dels mons possibles, és afirmar per s'instint, una ignorància universal força accentuada.

Dissabte, dia 6 de novembre.

Heu acabat la setmana fent de elector per compte del poble. Com que no podem lluitar en la bella lluita.

Avui he rebut resposta a les cartes dels meus amics, al senyor Chelleye

S'excusa de no haver-me contestat més d'ho-
ra dient que té molta feina, a més que
ja m'avança en la seva primera llec-
tura, i és veritat, que no podia ocupar-te
del meu escrit en qualitat de mestre
per manca de temps. Din que el meu temps
el distribueix en part pel mantenimient
familiar, en part per la confec-
ció de certs articles o la preparació de
llibres (ara en prepara un sobre Pagny
a vint anys). Lelabra que hagi pogut
procurar-me el "Curs de Filosofia positiva"
i em din que seria una excel·lent pre-
paració d'estudiar-lo detingudament
durant alguns mesos sinó alguns anys.
Al mateix ^{temps} em manifesta novament el
seu desinterès sobre alguns problemes psico-
lògics que li veig plantejar, principal-
ment sobre la nova classificació de fe-
nòmens psicològics, all no pot admetre
que jo citi l'esperit dins de la vida ope-
rativa. Finalment acaba dient que com a
debutant que sóc, voldria més que m'in-
formés millor durant alguns anys de
les coses de la filosofia, abans d'osar de
construir un sistema personal o teories
sobre certs punts.

Sobre aquest particular té tota la raó:
no tinc encara prou coneixences per llec-
sar al món públic un sistema o filoso-
fia personal. Si he pres cert apuntes i si hi
he comunicat alguns, no vol dir que

tot estigui destinat a la publicació; jo me-
treix en donar compte d'aquest buit tan
necessari de la nova cultura tècnica.

Ara que ell potser interpreta l'audàcia de
certs concepcions, noves com una desorien-
tació cultural, sobretot en el que fa refe-
rència a la nova inventada classificació
dels fenòmens psicològics. Per això en donar
compte que malgrat el seu passat d'es-
criptor antifeixista, són força diferents; a-
questa diferència potser s'ha accentuat avui
del seu veure vers el conservacionisme del
qual sembla que se l'ha acusat des de ràdio
Bondues. En resum, com sigui que no té
temps material "d'écrire de longues lettres"
i a més, a més, són molt més divergents
del que em pensava, valdria més deixar car-
rer aquesta relació com a filosòfica i dei-
xar-la al gran de l'amistat mútualment
adquirida. Tracassat aquest primer instant,
no tinc ganes d'iniciar-me un altre amb
cap dels filòsofs francesos dels que figurem avui,
no en tinc ganes perquè veig que t'empoc-
torien d'acord; em imagino que tot
deuen ésser d'ascendència burgesa o al-
menys servidors de la filosofia clàssica
més que innovadors o revolucionadors. Jo tinc
interès en conèixer millor certa filosofia que
ava no puc i que segurament és la que
encisa millor amb les noves concepcions.
Ara és el temps de l'espera i de l'estudi...

Aquell encetament gegant que in-

Tentava per l'Exèrcit roig al front meridional, va donant al seu finit encara que no crec que agafi tota aquella massa de germanics. La maniobra ha estat audaç encara que no sé si ha conseguit tot el objectiu; el de la Crimea sembla que sí, car han conseguit tancar l'istme de Perekof i avançar en direcció de l'interior de la península per la part nord occidental, al mateix temps, els soviets han desembarcat al nord i al sud de la ciutat de Kertx, en la punta d'aquesta península que relliga amb Crimea; és a dir que els tenen engorjats per davant pel darren i pel darrunt, mentre els hi resta per escapar-se, al sud o sud de Crimea, pel mar i comptant que els deixin. Venim com a barà. Si la maniobra de Kremenxuk a Crimea, acaba amb l'encerclament que es prepara, serà la primera gran agafada de presoners alemanys de la guerra la gran ofensiva soviètica, intin-tador, car segons els russos mateixos, reconeixen que els alemanys es defensen heroicament i que no es deixen fer presoners; el nombre de morts és molt superior al de presoners. Segons m'han dit, per uns nou-cent-mil morts i desapareguts alemanys, els russos només han fet més que uns vintanta-mil presoners.

Avui els cercles oficials autoritzats del Reich, preparen l'opinió dient que és possible que l'enemic intenti un desembarc de gran escala sobre les costes franceses. Igualment

1872

anuncien que "basant-se sobre els movi-
ments de navilis anglo-americans actual-
ment observats", que és possible que el món
assisteixi properament al desenvolupament
d'importantes operacions en una part
del continent estabrida fins ara per les
operacions militars." Què vol dir això? Què
és la part del continent que al·ludeixen?
En bona llei no em hauria d'ésser la
península ibèrica tota vegada que Paulga-
ria ha ja intervingut més o menys a par-
tir del 1939 i Turquia, constantment,
no és europea; apart d'aquells ja esmentats,
resta Suècia i Suïssa, però que no poden
ésser menys considerades com a futurs tea-
tres immediats: sobretot sobre la hipòtesi
del actual moviment de navilis anglo-a-
mericans.

A Itàlia on no sé el temps que no
s'avansa res d'important militarment;
en canvi, políticament sembla que assista-
rem a un gran espectacle: el rei i el
príncep Humbert obediunt en favor del fill
d'aquest, el príncep de Nàpols, el qual té vis
conts. Tot això empenyat per la vergonya
de la casa Savoia d'haver consentit i man-
tingut en Mussolini durant vint anys.
Aquest darrer, en la major part de Itàlia
que encara domina, està actuant amb
l'energia que el caracteritza perseguint
a tot els feixistes traidors. Ara acaba de dete-
nir el seu propi gendre, el Comte Ciano.

1873

el més indigne de tot els traidors de feixisme, i es proposen d'assusellar a tot els membres que s'organitzaven, que en el Gran Consell Feixista votaran contra en Mussolini, el 25 de juliol d'aquest any.

Dimenge, dia 7 de novembre.

Havia d'anar a dinar a càrrec Loreia a Béziers i amb aital afecte he decidit de prendre el tren a Valvès. Sortosament que havia pres "Présent" per llegir pel camí i he tingut el temps de llegir-lo de punta a punta. A Valvès el tren portava dues hores de retard; a ocupants i a rodolans hem pagat arribar a Béziers o sigui que hem necessitat més quinze quilòmetres en dues hores més. D'aquí ja no hem pagat passar més estancant i finalment des ha calgut anar de Béziers a Béziers a peu on hi he arribat a les tres menys quart. Quina birra de tren!

Quicop allà a penes si he tingut temps de dinar parlar una mica amb els amics i retornar. Sortosament que el retorn ha estat normal. A Béziers el tren ha sortit a l'hora en punt.

Com a darrera nova m'ha dit que els soviets haurien pres Kíev.

Dilluns, dia 8 de novembre.

els anglo-americans han bombardejat per primera vegada la ciutat de Viena.

1874

bulles de pandre el temps així, valdria més que bombardegessin el front i que avancessin més.

Dimant, dia 9 de novembre.

Segons diu el llibre d'avui i tal com o ha-
ria anunciat repetidament, el rei de Rússia
ha abdicat, el seu fill Humbert ha renunciat
als seus drets, els quals reversion a la portana
del fill d'aquest, el príncep de Sàxos, de vis
sups d'edat. Tot això exigint per haver ad-
mès i extingit el feixisme. S'instaura
un altre consell de regència, el cinquè
d'Europa, fins a la majoria d'edat del
príncep. Quant afortunat de rei!

Ara que estic una mica més en-
ternat en els problemes filosòfics, vaig a par-
lar un xic de la classificació de les ciències
i a portar una modificació a la d'en Chas-
lons que s'inspira d'en Comte i de Spencer.
Sabem que en Comte distingí magnífica-
ment sis ciències fonamentals positives que
són les següents: Matemàtiques, Astronomia,
Física, Química, Biologia o fisiologia i Sociolo-
gia. Spencer critica a en Comte de negligir
la psicologia dient que és una conseqüèn-
cia de la sociologia; ell no ho creu així - i té
raó - dient que és una ciència autòno-
ma. Finalment, el Sr. Chailons, concé-
lia ambdós afegint a la classificació d'en
Comte la psicologia. Més, heus ací que jo
no estic d'acord en la forma de conciliar-

1875

ció pel lloc jeràrquic que atribueix a la psicologia. En conseqüència, admeto com a posicionalment fins a més ample estudi, la mateixa classificació d'en Comte, però afegint-li la psicologia i no en l'avant darrer lloc com ho fa en Comte, sinó en el primer, abans que cap altra, sense que requiri violar el magnífic principi d'en Comte, car jo entenc que sense psicologia, sense l'instint, la tendència, l'esperit, etc.; sense la imatge psicològica, la sensació, la percepció, l'atenció, la imaginació, l'entusiasme, el geni, el raonament, etc., etc., no hagués pogut existir cap ciència. La psicologia es destaca doncs de la filosofia, malgrat el feble desenvolupament científic que ha tingut en els segles passats, quan d'altres ciències que la succeïen enen ja començaven i des de molt temps, - per posar-ne al cap deuant de tots; és que si no estava començada especialment d'una manera científica, no val dir que no hagi estat la primera a existir i a ésser començada grosserament.

Éssent així que li resta a la filosofia tal com la considerem avui? Com a ciències depenen directament d'ella, cap. L'estètica no és una ciència, és una concepció temporal, la lògica és una ciència derivada d'un fenomen psicològic superior, el raonament; la moral s'estudia en la sociologia. En quant a la metafísica

1976

és una cosa que no pot admetre's seriosa-
ment com a ciència; els seus problemes,
seure per objecte de ciència, poden conti-
nuar essent tractats en veritat fins que
un dia - si és possible - se'n pugui fer cièn-
cia.

La filosofia resta doncs, com diu en
Courte, una teoria general de les ciències,
o una concepció completament unifi-
ficada com diu un altre, una crítica i
guia general del saber humà. El filòsof,
per aquest camí, és el que llança intel·lec-
tualment les sondes en el més callat (hipò-
tesis-teoria) de tota la ciència. La filosofia
es servirà per caminar vers aquest més
callat, d'una crítica científica de sondatge
i de recerca, d'una ciència, no de un
sistema, de la veritat. La filosofia és
la ciència de les ciències.

Dimarts, dia 10 de novembre

He anat amb el carro a Pérez
a portar un viatge de ibada.

El diari d'avui porta l'extracte d'un
discurs de l'Hitler en el qual encara diu
que Alemanya no capitularà ja mai, ni
be' ja no creuria aquelles paraules tan altito-
nants dels primers temps.

En una part del seu discurs ens dona
uns quants exemples que demostren que té
no poca desconfiança i que la moral i el fanatisme
en el seu problema tractat; a més a

més, ni en algun temps pogué dir que tota Europa col·laborava amb ells, ara confessa que no tenia en l'ajut decidit de l'Itàlia, car en aquest país hi havia una potent resistència i sabotatge a l'aliança amb els germànics. En quant als seus resistents, els passa en revista dient primerament "que no sap si hi ha a Alemanya, gent que esperi res de bo d'una victòria dels aliats, creu que no hi ha cap classe que esperi aquesta victòria, el que existeix com a nació - sin - alguns criminals que s'imaginen millorar així llev. pròpia sort. Però que no es farien cap il·lusió perquè cabrien alliberar-nos d'aquests criminals."

Dir també que "llegix cada setmanaria tres o quatre vegades diaris, que he tingut crisis de depressió nerviosa; estiguen persuadits d'això: tot és possible, però que perdi el control dels meus nervis, està exclòt."

Després parla del ridícul que suposa fer circular bolets dient que ell i en Fauriol no estan d'acord, així com l'exèrcit i el partit, ell i els seus generals.

A l'opanya diuen que encurdo el "río suena, agua lleva". No serà doncs que hi hagi quelcom de veritat de tot aquest suenors?

Sobre la lluita a l'Est dir que: "el que els seus homes han sofert no pot comparar-se més que amb el que els seus adversaris."

1878

saris suportats?" Es dir. ho tot amb molt
pocques paraules.

En un altre passatge diu que aquest
esforç que sembla impossible a suportar, cal
que entiqui repatllat, sense feblir, per la re-
naguarda.

Acsa dient ell, l'antireligió, que "cal
creure amb fe, amb fanatisme que no-
salties no podem haver que la victòria."

Dijous, dia 11 de novembre.

Vaig llegint el segon volum de la
Filosofia positiva on es continua tractant
d'astronomia. En pròta llegida, cine
llicons; la més important és la prime-
ra o "consideracions filosòfiques sobre el
conject de la ciència astronòmica";
des altres són d'anàlisi i de detall sobre
mitjans d'observació, fenòmens, movi-
ments, etc. dels astres.

De seguida em vaig donar compte,
al començar a llegir aquesta externa
obra, que es tractava d'un curs o millor
dit d'una obra destinada a un món de
gent molt culta, o dit en altres termes, que
la seva total comprensió requereix una
s'abst de intel·ligència molt elevada.
L'haver produït aqueixa extraordinària
obra, a un Comte li ha portat la glòria
del món savi, però ha fet que el món
popular o no prou preparat tècnica-
ment per comprendre'l, l'ignori total-

ment. Per suplir i satisfer aquesta necessitat que el país important de les ciències d'en Comte, passin al darrer de la major part de la societat, hauria fet diverses edicions, extractats del seu curs. A mi em sembla que això ho havia de fer. Ho ell mateix, car ningú arribaria millor aquests coses que el propi autor. En Descartes volgué arribar a les masses, quan escrigué, contra la costura, el seu "Discours sobre el mètode", en francès. En Comte havia d'haver tingut una idea semblant o sigui fer-se conèixer directament de les classes populars. Com? També amb el que prouto llegit em sembla que hagué pagut fer una edició especial amb de les primeres lliçons, o sigui la primera on exposa la seva llei capital, la segona on classifica les ciències, i la tercera on considera filosòficament el conjunt de la ciència matemàtica; després podia haver passat a la primera de l'aritmètica on considera també igualment, la ciència astronòmica en el conjunt, i així successivament, novament inclouen-hi les lliçons filosòfiques de conjunt de cada ciència sense entrar en el detall tècnic de cada qual. D'aquesta manera hagué fet una obra a l'abast de tots, les intel·ligències superficialment corrents, on hi hagué tingut no pocs adeptes, i en quant als

1880

ben preparats culturalment, haqüem in-
pogut llegir la totalitat de l'obra com és
d'uni. Aquest procediment em sembla
que haqües donat molts bons resultats
tant en la seva filosofia política
és molt bona en el mètode i en els opor-
tes i és una llecció que no sigui més
conseguida i emprada; la seva llei dels
tres estats, fins ara, quadra admirable-
ment i demostra el mal que hem fet
els estats teològic i metafísic. Per l'histo-
ria nostra mateix dona uns exemples
d'una lògica implacable en favor de
l'estat científic i contra la influència
que tenen de caràcter teològic o metafí-
sic; no li és difícil demostrar que la cièn-
cia que entraa més carregada d'aquest
uns primitius estats, avui ja no surra-
ta absolutament res, científicament par-
lant.

Una altra companyia i jo hem anat
a llaurar (harregar) - un camp d'arrels
que s'ha de sembrar de civada - amb qua-
tre cavalls.

Aquest mati hi ha hagut la pri-
mera nevada.

La gent deia que la ràdio havia
anunciat per avui, dia 14 de novembre,
l'arribada de l'armistici de la guerra
passada, una sorpresa. Fins ara, és ben
del vespre - ningú ens ha sorprès.

1981

Dimendres, dia 12 de novembre.

Sembla que és la tarda de discursos de caps polítics. Poter era això la "corrupcia" de la qual parlaven. A més de l'Hitler, ha parlat l'Stalin, Churchill i en de família. De cap d'aquests tres darrers sabem gran cosa, particularment de l'últim, res. Sobre l'Stalin, dir que ha parlat de cara a Europa, en lliberador de poble a l'estil comunista i altres coses més, però concretament no sé res. En quant a l'anglès, dir que pels anglo-americans, els seus seus combats encara han de venir, que la U. R. S. S. ha fet uns immensos serveis als Aliats, i que si no hi ha - cosa força improbable - un fi de la guerra, el qual no vol dir la fi.

He rebut una llarga lletre de l'Albert Reusaireu, on tracta d'expressar conceptes propis de qualitat amb un gaire èxit.

(1) Ben cal introduir una modificació en la meua classificació de fenòmens psicològics, rebuda de la classificació de ciències, que vaig anotar el prop. present dia 9 del corrent. Bressa la psicologia, per tant l'esperit o la ciència que l'estudia, la primera branca de la filosofia natural, en fereix pensar que l'esperit, com a fenomen individual no podia aparèixer en el tercer lloc de la classificació, perquè tot el fenomen de la ment classificació són precisament de l'esperit en general, com tampoc com a

(2) Veure comentari 15 juliol i 13 novembre.

1882

segon derivat no s'hi pot posar l'estat intel-
lectual, sinó el pensament sol puix que
l'estat intel·lectual es desenvolupa en la vida
psicològica intel·lectual, ben diferent de la vida
afectiva. Com veigui doncs, que psicologia
és sinònim d'esperit, el tercer feriença
de la classificació restaria modificant així:
Pensament = inconscient, subconscient i
conscient.

Dissabte, dia 12 de novembre.

He continuat estudiant la classifi-
cació de feriença psicològica i hi he introduït
noves modificacions, les quals no crec que
siguin encara les últimes. Poc a poc tot
va prenent millor forma.

Famós he pensat profundament en
un immens problema de química sobre
les propietats de la llum a l'ésser rebuda
pel diversos cossos i sobre quins són les
matèries bàsiques del nostre món (física).
De moment no detallo res perquè ho tro-
bo massa incertament per manca de nou
coneixement científic; hi pensaré molt
més i veurem si en trec quelcom de bo.

Diumenge, dia 14 de novembre.

Per moti he fet de llengüaire i després
la neteja personal: gimnàs, banys, esportar,
comi de roba, etc.

Famós he repavat una petita "fontana".
Ha estat un moment inacabable i dolent.

1883

Per la tarda he pujat a Oliguen, al futbol i a parlar una estona amb els amics.

Continuo pensant en el gran desordre científic que regna. És molt possible que les generacions futures decideixin ser via de fer fàula para a la nostra ineficiència científica, sobretot en els procediments per l'3. tedi i l'ensenyament del saber humà.

Dilluns, dia 15 de novembre.

He anat a Clermont a cercar un ferri dels que donen al Puy; el que m'han donat està molt bé. Al mateix temps m'han ofert mi un interressant una plaça d'oficinista; en principi he dit que sí, veurem després, si no.

He rebut una lletra de la Libreria Clareton en resposta a la meua del 17 d'agost darrer. Diu que de tota la edició de que veig fer només em transmeten la "Petite Physique pour les non Physiciens" i les altres obres estan esgotades, llevat de la "Historia de la Filosofia d'en Plélier", de la qual han pogut trobar dos volums del Tercer primer de l'obra. Un fet curiós i que no sé interpretar exactament, és que no em poden servir cap obra del Dr. Fœsch perquè diu que està prohibit. Serà per l'agorarat de les seves teories? o potser perquè a la millor és jueu? Aquella doctora de Montauban em parla d'un cert soui jueu austriac, quan encara jo

1884

no estava al corrent d'aquestes coses, i em semblava molt que fou d'ell que em parlava.

Dimarts, dia 16 de novembre.

Altres "la Science et la Vie", he rebut una lletre d'en Marten on em dona compte de les seves darreres aventures per evitar d'anar, ell i d'altres, al "pays del Liberal".

També m'he rebut una altra d'aquell bon camarada de Montpellier en M. Escusa, que que em molt sincerament, del seu breu. El comprenc i el crec. Si jo li vaig contestar la seva primera dient-li la font d'egoisme que hi havia en aquella descripció, ho hauria precisament prou per ell.

Dimecres, dia 17 de novembre.
M'ha corregut una aventura.

Dijous, dia 18 de novembre.

Altres de l'afar del rei de Itàlia, no s'ha col·locat com s'esperava. Fins ara en Victor Manuel continua essent rei de Itàlia meridional; en Mussolini, per la seva banda, organitza el seu estat republicà. Quin embolic!

Dissabte, dia 19 de novembre.

Acabo de llegir un llibret d'una xantana de pinguins que s titula "Petite Pluie".

que pour les non polytechniciens. En tracta d'un
curs d'ull general sobre els fenòmens físics
que està fent bé; pedagògicament no m'as-
ta tant, però pot servir. He volgut llegir-lo
abans d'emfermar-me en les llibres de físi-
ca de la Filosofia positiva per veure si em
deia quelcom de nou per mi. De nou no
m'ha dit res o quasi, en canvi, de detall,
m'ha fet canviar més conceptes que me'n
manca molt i que si en tingués més,
a la millor, ajudaria als que estan en el
desenvolupament d'aquesta importantíssi-
ma ciència.

Vaig a comprar el que m'ha suggerit la
la lectura d'aquest llibret junt amb el que
vaig procurar el prop-passat dia 13; mala sort
si és un conjunt involuntari, si arriba
a dominar més la física i la química ja
ho revisaré:

De la mateixa manera que no es perd
gens d'energia, tampoc es perd gens de calor.
Al contrari, les reserves d'energia augmenten
en tot el conjunt de la Terra, diàriament,
segons la força solar que hi arriba i la capaci-
tat d'assimilació d'aquesta força per part
de les diverses matèries que componen el
nuestre planeta. - Esta energia alliberada d'un
cos per frotament, exercici o moviment, passa
a ésser íntegrament assimilada per un
altre o altres - atmosfera i s'origina inclús
els corrents a l'assimilació o emmagatzemar
la calor solar, assimilen també una

1986

o variis colors de la llum; quan es desin-
tegren tornen a donar la intensitat de va-
lor enmagatzemada i adluc les colors al-
similables. Tot els cosos orgànics necessiten
un tipus d'energia constant per subsistir; tot
tenen més o menys propietats per enma-
gatzemar-ne. Els que en darrers, metamor-
fosis d'una mateixa matèria, són més ca-
pços d'assimilació, s'empren com a com-
bustible.

I era una darrera suposició
nova de l'altre dia que causava sorpre-
sament amb les darrers línies d'aquest
mudit llibret el qual diu que els cosos
"respiquen una identitat profunda, una re-
lació essencial entre la matèria i la llum".
L'altre dia, jo, em preguntava si l'aire,
l'aigua i la llum no formen la base de la
constituïció del món?

Dissabte, dia 20 de novembre.

Albir ^{meig} ~~una~~ pertinença pròpia; augurany
el debut no ha estat gaire bo, feia un fred
terrible i ha acabat plovent i fins i tot nevant
una mica. Aquest matí, com que tam-
bé plouia, hem fet balls de palla com albir
tardà.

Ara en diu el diari que a Grenoble
hi ha hagut una important manifestació
l'orze de novembre darrer, aniversari de
l'armistici de la guerra passada. Les
autoritats alemanyes han detingut els

1884

manifestants masculins "en force que
moult i importat de un camp a
alemanys?"

Dilluns, dia 21 de novembre.

He anat a passar el dia a Béziers
per anar al port a provar que la ca-
sadora que em fa, aprofitant l'uni-
versitat que no m'havien menjat la
vata. Després he anat a dinar a càn-
farcia i amb ell hem retornat al ca-
fé on he jugat una partida d'escacs
la qual he perdut. Més tard he anat
a veure un autor occità que viu a
la ciutat, però no hi era; ni hem rebut
la seva filla i gendre, molt amable-
ment. Hem quedat d'acord per que hi
torni un altre dia.

Dilluns, dia 22 de novembre.

Per primera vegada després de quasi
cinc mesos ininterromputs d'ofensiva
sovietica, es dona el cas que els alemanys,
en una contraofensiva energica, han
reprès una ciutat, Zitomir. No per això
els soviets s'han parat síns que continuen
atacant per tot arreu i tant ja molt a-
prop de l'antiga frontera polono-russa.

Dimarts, dia 23 de novembre.

He acabat de llegir el segon volum
del "Curs de filosofia positiva" de A. August

1888

Compte, el qual conté l'autonomia i la
física. Darrant la lectura d'aquest volum
m'he acotat d'opinar en la meua opinió
que s'hauria calgut fer una edició reduïda
tractant les diverses ciències en forma prae-
ment filoròfica i sense entrar en detalls tèc-
nic tan general com ell fa. D'aquesta ma-
nera, a més a més d'ésser accessible a un
més gran número d'individus, hagués con-
servat un caràcter d'actitud davant
molt temps, perennament, en la forma ge-
neral de filoròfor seva. És suposar i
és encara d'una gran actitud prae-
ment que la crítica filoròfica de l'estat
científic ha evolucionat molt des del ~~de~~ en
temps i amb la seua lectura i estudi no
té pas una gran utilitat sobretot en fí-
ca, química, sociologia, etc.

Una regla de més de vida de cada una
d'aquestes ciències ha fet que cada una re-
sultés completament desconeguda pels encues
recents que hem fet. En l'exposició racional
que ell fa de les diverses ciències que es des-
composen la física, ensina un procediment
o sistema que potria ésser racional en a-
quells temps, però que avui ja no ho és
tant. Ellens trobo que els fines actuals no han
arribat a ordenar positivament aquest
important estudi, almenys partint de la
base de la seva classificació que ell pro-
posa i que jo accepto íntegrament si bé
prenent la praeologia no sols com a cièn-

cia sinó com a primera i principal de
tots. Si primer estudiem coses novelles
moltes o sigui la psicologia, en segon
terme les matemàtiques o la ciència ideal
amb tantes utilitats reals, en tercer l'histò-
ria o les lleis que ens regiren de l'ex-
terior del nostre planeta; en el quart o
sigui en la física, hem d'estudiar les
lleis que ens regiren a l'interior del
nostre planeta. Me, però sé que la físi-
ca comporta un primeríssim estudi
que no ve precisament de l'interior d'a-
quest planeta, la hem amb tots les
veus infinites variacions i metamorfo-
sis, és a dir que és la primera força
física a estudiar perquè ultra tenir la
grandiosa importància que té, no és
terrenal; després hauria d'estudiar-se el
segon fenomen més general que té-
nim i més independent de la terra lle-
vat de la llum que és l'aire, i en ter-
cer lloc l'estudi de l'aigua. Abans d'aver
més endavant o haurien d'estudiar ben
profundament aquests tres branques fo-
ndamentals; potser, després, se'n obriria un
camí racional per mitjà d'aquests
tres estudis i trobarien més els secrets
almenys la via científica que ens les
obriria tots les altres múltiples combina-
cions físiques.

1890

Dimecres, dia 24 de novembre.

M'ha sorprès rebre avui una llet-
tra d'en Pallarès des d'aquí França quan
jo el creia a Espanya. Diu que encara
no ha pogut marxar, però que espera
preguar-ho per a la primera ocasió.

Dissabte, dia 26 de novembre. (1)

Entic a la segona edició de quinica
del "Curs de filosofia positiva" d'en Comte.
No puc dir en fer-ne una crítica enca-
ra; no obstant, em sembla que s'hau-
ria de començar per estudiar quinica-
ment les tres anàtesis bases: la llum,
l'aire i l'aigua.

Entic pensant que admetent la clas-
sificació de principi sobre la jerarquia de
les ciències que ha fet en Comte, però a-
fegint-li la psicologia, quina és la vi-
tutació i lloc que caldrà atribuir a la ve-
ritat? La pregunta que l'he posada ja
fa uns dies; i encara l'he anat constantment sovint
i encara no he arribat a una conclusió
definitiva. No obstant, vaig a considerar-ho
novament, transmetent-me el resultat; i
més tard hi ha modificació a exportar, ja la
convinguem.

Doncs bé, la primera ciència a estu-
diar o introducció científica general a tot
el coser humà és la veritat o ciència de
la veritat, o sigui d'acord amb la veritat,
amb la veritat científica. La veritat com

(1) Venre dia 28 nobre.

1891

a primera ciència, sentada al principi i caràcter general de tots les altres, o sigui que prepararia o iniciaria a tot esperit a l'estudi ulterior de les diverses branques de la ciència, i això no solament en forma sòria sinó que l'orientació i classificació hauria d'ésser vàlida a tots les formes, sòria, popular, primària, secundària, etc.; el principi sempre el mateix, la pedagogia no creixeria, únicament el grau de profunditat de l'ensenyament regés el pla d'estudi al qual serviria destinat. Un cop sentada aquesta primera base d'estudi de la qual depenen tots les altres ciències, veiem que ella depènqui de cap, es penja a l'estudi de la psicologia, després la meteorològica, l'astronomia, la física, química, biologia i sociologia. En referència a aquesta base no veiem ben començant encara si és el seu veritable lloc enciclopèdic o no. Veuem més tard.⁽¹⁾ Poter al seu lloc ferà quic correspon millor després de la ciència astronòmica que el darrera de la biologia; tractant-se de l'estudi de la física social, no estaria millor, és a dir no li correspon l'estudi abans de la física mateixa? no és primer l'estudi de la nostra pròpia física que la dels altres cosos organitzats o no? l'estudi de la societat hauria de precedir el dels cosos bruts? Segue-

(1) la filosofia social au ha progressat més perquè au hi ha hagut filòsofs proletaris. Aquí el nivell entre la sociologia i les altres ciències.

1892

rament que oi; no ho afirmo encara a-
bau, de parer. hi esolt rebt profunde-
ment. (1)

Dinsalt, dia 27 de novembre.

He rebert llettra del meu pare en-
porta a la meua del 29 de setembre. He tri-
gat en arribar un mes i dos dies.

M'explica que la nova situació con-
tinua igual m'hi pel fet de que esti-
qui present un gran nombre de dies per mes a
casa, la situació familiar ha canviat
totalment. Es veu que durant la seva
llarga absència, a casa, hi ha hagut va-
ries coses i coses no gaire honorables pel
vi de la família en el sentit d'estar a
l'alçada del nivell de l'absència del meu
pare; més d'un cop es veu que hi ha hagut
desacord i intolerància mútua. Es veu
que llevat de la Rosa i en Joan, els altres
tres no han fet de les coses, sobre les quals,
repetitius, no em veu ni que m'ocur-
ria. me donb els elements de judici que
actualment disposo. Del que m'he de dir és
que, en principi, aquesta divergència no
em fan cap gràcia. Abans de la guerra
ja, mentre vegals, havia pogut compro-
var l'excentricitat que representava el meu
caràcter en el vi de la meua família;
no sé d'on comy he sortit! Si en Ricard
no ho qués rebert em sembla que aquest
germà ho qués arret el que tindria més

(1) En un sistema pedagògic integral, la ciència humana
estaria ensenyada d'un regles més.

1893

afinitat amb mi. La Roxelà encara que
la veig deixar molt jove, potser serà la
que em reconduirà amb el gremiament de
aparegut; en quant a les glòries no en puc
dir res. Heu canviat, sobre els altres, o sigui
en Pere, Antoni, Delfí i Conxeta, ve' que hi
ha profundes divergències de caràcter de
formació, de sentiment, etc., etc. Tenen re-
fèrència als mateixos punts? M'ho he de tor-
nar a repetir d'un cop amb triqueten!

Quant amb aquesta èl·lit a la recerca u-
na altra d'en forma al qual em dona
noves dels seus quefers i activitats.

Ara com que no heu rebut diari,
no sé res sobre la guerra. Heu dit que
Jornel ha caigut en mans dels soviets.

Dijumenge, 28 de novembre.

Fa cinc o sis dies que l'«*Revue*» an-
glo-americana ataca durament Berlín,
tan durament que el diari porta un
extracte de premsa on es dona alguns
detalls de les ruïnes causades, les quals són
enormes. Per donar-ne una idea heu veu
aquests ~~tres~~ extractes elegants:

«Dans les quartiers où les grands pots
de maisons ne sont troués détreints, les
cuisines rouilantes ont distribué aux habi-
tants les repas chauds.

«Comme la plupart des théâtres de Ber-
lin ne sont plus que des ruines, les musi-
ciens, les chanteurs les trois Opéras de Berlín,

1894

les actives et les grands volentiers ne feroient
entendre dorénavant dans les cœurs.

"Les vains terroristes britanniques ont
simplement rendu nécessaire ce qui n'é-
tait, il y a quatre ans, qu'un projet:
la reconstruction du centre de Berlin.

Comme que dans notre article de quinzia
d'octobre, nous n'en avons allégué que la ma-
jorité que pour nous à Obéissance nous es-
toma.

Parlant encore de la classification
de sciences, nous fais le prop. possible de
rendre, une table culturellement impor-
tant qui arrivera à faire une classifica-
tion complète. Voudra avoir une table
que en compte : à nous de les sciences
fondamentales classifiées, arrivera à faire
une classification générale : total ; une
grande grande synthèse encyclopédique pour
la science-mère : philosophie, requiert de
tous les autres sciences fondamentales en l'or-
dre établi. D'après, entre science : "scien-
ce fondamentale" et secondaire les diver-
ses branches scientifiques dérivées de ca-
de une d'après sciences basiques ; ainsi
fin, à classification totale et systématique sobre
encyclopédique, à tous les sciences du savoir
humain : positif, fin, et tot, s'il possible
inclure et art, et à dir, toute l'activité
humaine.

Comme il est facile imaginer-se, les pro-
portions d'une table d'après nature,

1895

són gigantegues i despen a les noves possibilitats actuals.

Dilluns, dia 29 de novembre.

He rebut un copió correu. A noter dos volums de la Història de la Filosofia d'en Durili Briélier, els dos que, segons em diu la meua llibreria, resten en venda. És una llàstima que no pugui adquirir els altres, en total vuit.

També he rebut un catàleg de llibres que vaig demanar a Poiroux-Limoges. El he format un ràpid cop d'ull i em sembla que les obres que conté són interessants.

Heu molta feina i poca lleure. Ben cal acabar d'escriure a casa primer que tot.

Dimarts, dia 30 de novembre.

Entre altres coses he rebut el programa de l'Escola de Ciències Matemàtiques, Físiques i Aplicades, el qual vaig demanar fa uns dies. Est just. L'escola se'falleja breument i remarca la sua importància ni l'estudi per correspondència i els cursos curts anomenats, responen a una efectiva utilitat. Aquesta escola és una de les seccions més importants de l'Escola del Ferri Civil, la qual, segons sembla, té un bon prestigi. El meu dit Programa l'he sol·licitat amb la intenció d'estudiar les matemàtiques

ni en tinc els crítics, i veig que n'heig
de tindre brut; ni ho pensant bé i veient
el que faré, em dubto una mica que pu-
gui donar el resultat que cal d'estudi d'una
ciència tan complicada, menys per lli-
sons de correspondència.

Ile anat a dormir amb el carro junt
amb un altre carreter. Darrera nostre en re-
quia un altre en iguals condicions. Hem
arribat amb tres hores i mitja de retard
a la suïssa i amb una gana que
no s'explica. Després de dinar n'he presentat
un cas provocat pel regidor i en-
coixat per nosaltres, que no el vull expli-
car de vergonya que ens fa. És la pri-
mera vegada que em passa i encara
perquè els altres tres ja l'havien acceptat
abans de cridar-me a mi. Es tracta de
tres individus que, segons ells, a l'aval-
tar-los, no s'han deixat trepitjar mai
per cap patió; jo, en canvi, després de
més d'un any i mig de veure'ls setman-
als he vist cap gent d'aquella espècie, i encara que
els n'he fet de laboradors. Per una pa-
ravela, davant d'aquests inconscients
ni opino més en la necessitat d'a-
quella mena, estingir encara que
dolores. La nova indignació va més
vers el covard que vers la poca vergonya
del causant. Aquest darrer no és més
que un pricestisme de mala llet, té
una priconi constitucional que la fa

1897

fer molts de les animalades que fa. Tan-
proc^{na} val la pena d'embutar paper
per un subjecte com aquest, encara que
fisiològicament és un individu digne
d'estudi. N'heig un agraïment eternet
el seu cas a un prouista per veure
si el meu diagnòstic era el veridic.

Dimars, dia 1er de desembre del 1943.

Després d'haver considerat llargament
el programa de ciències matemàtiques,
física i aplicades de l'Escola del Fum Ci-
vil, heu dit, ~~me~~ heu decidit ~~no~~ in-
scriure^{me} per un curs de iniciació ma-
temàtica. El que està al meu abast
i vell assajar a veure si en treu pro-
fit. Si així fos i tenint ganes de conèixer
miller aquelles importants ciències,
tinc la intenció de seguir la totalitat
dels cursos que fareu; per això he preferit
començar per la iniciació matemàti-
ca. D'altra ja de que arribin les primeres
llicències per veure si sóc capaç d'assimi-
lar-les i prosseguir així, fins i tot re-
tornar a Catalunya, tot aquest important
curs, car mentes no conegui a fer
tots aquests ciències no podré tenir un
camp de treball científic veritablement
propi. Ara restaria en la classificació de
ciències que esteu fent en dos més i
un compte de que en un qualsevol
moltíssim agraïment.

1898

He rebut una nova lletra de Barcelona escrita per les meues dues germanes i per la Manolita. Aquesta carta ha estat operada de l'èternia i és durant la nova convalescència que hem decidit d'enviar-la en totz tres.

La meua germana Conxita em fa una bona apologia de l'existència que la Manolita professa a la meua família, dient que es porta molt bé amb tot: A l'èstomac li dona infusions, quan en té necessitat i com que el meu pare no té temps de raïonament, ella li dona el que li correspon de la cura, en essent infirmiera, cura a la clínica i no en té necessitat.

Tot això està molt bé, però no és una cosa perquè me posat els entre ella i jo, els per obra meua, perquè obligar-me per cap sentiment de reconeixença ni de deute, a continuar amb ella la classe de relacions que ella volguia i que jo no puc continuar sincerament. Al meu, dignem-ne cor, no se sent interessat ni per ella ni per cap altra cosa en el sentit que es sobreenten. Seré un bon amic per ella, però segurament que no, més, vell dir que no me que sigui capaç d'irar ni el seu sentiment.

Al que em sap greu que cregui i que no li enric perquè hi ha algun que m'ho prohibeix, sobretot perquè ella enten que

aquesta prohibició ve d'una voluntat ferma; fins ara no he arribat a aquest grau de submissió i assència de la meua personalitat.

Rebo quatre fascicles del "Flambeau" de diest a Schumbert, Miguel-Angel, Paganini i Schumann. És veu la influència acutal del principal d'aquesta editorial.

Dijous, dia 2 de desembre.

Sembla que a la fi es reuniran per primera vegada els tres "Grans" en les persones de llurs principals representants o signen en Roosevelt, Churchill i Estaline. Aquesta Conferència que promet esser transcendental, es tindrà a Lellean en la assistiran a més a més el mariscal Yang-Kai-Xee, el senyor Deen, representant d'antiga Rússia i un altre representant del Comitè de Libèració Nacional Francès d'Alger.

Heu desmentit repetidament en diversos llocs, un cert nombre de negociacions de pau. Serà veritat que "cuando el río suena agua lleva".

He arribat de llegir la darrera lliça de Filosofia política, sobre química. En aquesta ciència també en Comte no diu gran cosa d'interès actual perquè la química ha avançat molt de l'època en que foren escrits aquests llibres. Jo, per la meua part, no puc dir gran cosa degut a la poca coneixença que tinc sobre a.

questa ciència. Per principi, em sembla que o'lunaria d'establir la química sobre la fórmula que més proposar o sigui que la natura és una metamorfosi de metamorfosis i després anar a l'entendi química d'aquests metamorfosis venen-
cant per la llum, l'aire i l'aigua, per veure on trobarem després el secret del metal·loide, metall, etc., etc. Repeteixo, però que el que volem de dir no repara encara d'una forma sòlida en la nostra ment, no és més que una torre estúpida sense cap presència racional ni científica; no ens fa profit per subinsar-ne per aquests difícils camins. L'únic que puc dir, mal-
grat la meua pobre coneixença, és que entre d'acord amb el Centre per reconèixer la gran imperfecció i desorientació científica sobre aquesta ciència fonamental i sobretot resumir que guiaré tot hom l'ha estudia-
da sense ordre pedagògic, a la manera particular d'adaptació dels dot, perdonant de cada un, sortint-ne com a conseqüència aquest mosaic i imponent extensió científica, el qual malgrat la seva inob-
vència sembla d'una importància i utilitat pràctica-científica.

Llegint un estudi sobre opoteràpia m'he tornat compte d'un detall que con-
corda amb la necessitat que jo deia, d'a-
tribuir una vida psicològica a tot el es-
ent animal. L'opoteràpia estableix que

1901

tenim una certa identitat fisiològica amb
els animals com ho demostra el producte
opoteràpic d'un animal (cor, pulmó,
roscó) que serveix per servir als ma-
taixos, jògers, respectius, humans.

Justiant en el detall d'aquesta ciència
com a la de l'entendi dels cosms radio-actius
i molts d'altres procediments curatius, ens
dorem compte que serveixi poden emprar
a l'ús d'aquests serveis que es manté d'una
bona situació econòmica i de conse-
güent, la inmensa misèria dels necessitats,
estan condemnats a morir més o menys
ràpidament per no pagar ni a
quests medicaments ni als metges que els ad-
ministren. Tria injust que és l'exercici de
la lliure medicina! Havia de lliure de no
pagar. se'n serveix.

Dijous, dia 3 de desembre.

Bé, ben sé que el nostre diari habitual,
"la Dépêche", està en el, hom acaba d'as-
sinar el seu director, el cunyat Maurici Sar-
rant. El número d'aquí porta la nova es-
queta sense deixar albirar per quin mo-
tiu.

Aquest individu és el germà de l'ex-
ministre de l'interior del govern boladier,
M. Albert Sarrant, el qual regentava aquest
ministèri quan molts entraren a França.
Tot dos són antics radicals-socialistes. De l'Al-
bert no en sé res. Recordo quant més el meu

vegada, quan era ministre, o havia aixecat al Parlament per defensar-nos a nosaltres, als refugiats, contra els atacs que li adreçaven les dretes i sobretot especialment el furios Thor-negary. Recordo que en uns discursos ferenços demostria comportar-se dignament, arribant fins a homenatjar l'esperit col·laborador espanyol en aquells moments que tot hom en mirava de veure i en admetien per la força de les circumstàncies.

Sobre en Maurici, o sigui el que sea, ben d'eliminar, no en sé res; en resulta que servia els interessos del seu gremi i de l'el·lecció partit com a director de "La Dépêche". Com a conseqüència d'això no cal oblidar que havien combatut a certs fracassos polítics revolucionaris; i més, en resulta que aquest mateix Maurici havia estat treballant en uns dels seus articles editorials, malgrat que, en aquell temps, ultra la opinitat ideològica que podien lligar a una part d'aquells espanyols, havia cobrat durant la guerra d'Espagna, una forta suma del govern nort per parlar-li de la República!

La nova publicada ahir sobre la Conferència dels Aliats ha estat modificada. Segons diu la premsa, al Centre hi ha hagut una primera conferència entre Anglaterra, Estats Units i la Unió on s'ha parlat de la guerra a menor escala contra el Japó. Ara es prepara l'altra entre Roosevelt, Churchill i Stalin sobre la guerra a menor escala

1903

Alecinanya. En aquest desobliment es veu ben clar la intenció de la U.R.S.S. de considerar-se estretament relacionada davant la guerra contra el Japó.

Dissabte, dia 4 de desembre del 1943.

He acabat de llegir els quatre fascicles del "Flambeaux" que veig rebre al propi pot sob dimenys.

Contràriament la lectura de Schubert i de Paganini es demosta una regada més, encara que en una escala més justa, el mal que paga la societat contemporània del seu temps, a un geni creador en qualsevol època que hagi viscut. Fem-nos el cas del pobre Schubert, el qual fins poc abans, de la seva mort no pot arribar a realitzar el seu somni, o sigui pagar el compromís un piano nou, de la seva propietat. Del seu geni creador per tota l'eternitat, mena una vida susceptible mentre s'apropia d'aquest geni, tota un colla de vividors començant pels editorials i acabant per suats dels que s'aturen artistes o protectors de les arts.

Heus, aï, en comú, un interpretador de música, un genial interpretador, que a més a més té un esperit comercial força desenvolupat, en Paganini, que vivent la seva glòria o senten dit el seu geni, de manifestació immediata, recull favors, fortuna i glòria per tota

1904

Europa. Una que a aquest darrer, la
posteritat no en guardaria el precuós
record que tindria de l'altre. L'home
mitjà coneix Schubert; si li han anat
que ja recorden vagament aquell vi-
linitat iúnic que es deia Paganini. A
aquest, els seus contemporanis li paguen
bé el rebués peser que tingueren d'es-
coltar les seves interpretacions, a l'altre
l'ignorança potser perquè era més gran,
més pur, més inaccessible a la menta-
litat de l'època en que visqué. Dues
que no quadri molt bé en aquest cas.
En repetixo i reconeixo el geni d'en Pa-
gani, a mi em sembla que els
grans genis creadors en tot el saber
humà, aquells que conceben coses veri-
tadament noves, no són aïllats com
pessons de llur època perquè llurs concep-
cions són superiors a la capacitat d'as-
similació de llur societat; pertanyen
a una època més avançada que la del
segle repartit en la qual han viscut.
En Plató, per exemple, en Descartes, Galileu,
Descartes, són genis que interuen molt
pel desenvolupament del segle en el qual visque-
ren. Aquestos dos senders arguments que
foren tan atreïts i genials en llur temps,
ni visquerien avui potser figurarien
com un rari més en la llista dels ac-
tius; en canvi, el grandios d'ells és que
s'avançaven enormement sobre les gene-